

Biuletyn Prawa Karnego nr 6/08

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawiera także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawia omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszczone są bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjny orzeczeniach.

3. Legislacja

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu. Prezentowane są zarówno projekty aktów normatywnych, jak i informacje umożliwiające zapoznanie się z przebiegiem dyskusji wokół tych projektów. W dziale tym przedstawiane są także opinie sporządzane w toku prac legislacyjnych przez upoważnione podmioty.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane są opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane są aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane są także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

6. Przegląd książek i czasopism

W dziale tym anonsowane są nowe publikacje z zakresu prawa karnego.

Zarówno bieżący, jak i poprzednie numery Biuletynu, są umieszczone na stronie internetowej Sądu Najwyższego (www.sn.pl).

Ze względów redakcyjnych do cytowanych w Biuletynie orzeczeń wprowadzane są niekiedy dodatkowe zwroty lub zdania. Owe uzupełnienia wpisywane są nie kursywą, lecz zwykłą czcionką i umieszczone w nawiasach.

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

Włodzimierz Wróbel
Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego
bsakww@sn.pl

SPIS TREŚCI

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa	4
1.1. Uchwały i postanowienia – KZP.....	4
1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych.....	4
1.2.1. Zaniechanie wezwania biegłego na rozprawę a prawo do obrony	4
1.2.2. Istota wyroku łącznego; Warunkowe zawieszenie kary w razie łączenia kar pozbawienia wolności	6
1.2.3. Konsekwencje procesowe śmierci oskarżonego; koszty postępowania w postępowaniu prywatnoskargowym	7
1.2.4. Zagadnienia wszczynania postępowania karnego. Przedawnienie ścigania	7
1.2.5. Tajemnica zawodowa lekarza jako zakaz dowodowy	8
1.2.6. Udział w rozprawie apelacyjnej jako prawo oskarżonego	10
1.2.7. Gaz ziemny jako „cudza rzecz ruchoma”	12
1.2.8. Domniemanie prawdziwości prawomocnego wyroku a wznowienie postępowania; Formalny i materialny ciężar dowodu	13
1.2.9. Konstytutywny charakter rozstrzygnięcia o przysposobieniu; Zakaz z art. 1241 k.r.o. w postępowaniu karnym; Ustalenia co do pochodzenia dziecka osoby pokrzywdzonej zgwałceniem.....	14
1.2.10. Uczynienie z przyjmowania korzyści majątkowych stałego źródła dochodu; Znamiona przestępstwa łapownictwa	16
1.2.11. Podstawa wznowienia postępowania na wniosek strony.....	19
1.2.12. Następstwa wypadku komunikacyjnego a kwalifikacja prawna czynu.....	20
1.2.13. Sprostowanie omyłki w zakresie danych osobowych w przypadku braku wątpliwości co do tożsamości osoby	21
1.2.14. Uprawnienie SN do korygowania błędnych decyzji o przyjęciu kasacji; Uprawnienie do przedstawienia stanowiska odnośnie do odpowiedzi prokuratora na kasację	22
1.2.15. Racjonalizacja przepisu art. 84 § 3 k.p.k.	25
1.2.16. Obliczanie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie uzasadnienia orzeczenia dla skazanego przebywającego w zakładzie karnym	26
1.2.17. Znamiona przestępstwa z art. 191 § 2 k.k.	27
1.2.18. Zaniechanie przez oskarżyciela posiłkowego udziału w rozprawie jako rezygnacja z pouczenia o środkach zaskarżenia	28
1.3. Orzecznictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego	29
1.3.1. Zabezpieczenie majątkowe na mieniu objętym wspólnością majątkową małżonków	29

1.4. Zagadnienia prawne	31
1.4.1. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym	31
1.4.2. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym	31
1.4.3. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym	31
1.4.4. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym	32
1.4.5. Zakres pojęcia „szkoda” w rozumieniu art. 46 § 1 k.k.	32
1.4.6. Zmiana właściwości rzeczowej sądu rejonowego i sądu okręgowego	32
1.4.7. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym	33
1.4.8. Odpowiedzialność karna za czyny stypizowane w Prawie bankowym	33
1.4.9. Relacja pojęć „gwałt na osobie” i „przemoc” w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń	34
2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego.....	35
2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego	35
2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego	35
2.2.1. Pytanie prawne Sądu Rejonowego w Opolu II Wydział Karny dotyczące orzekania przepadku przedmiotów tytułem środka zabezpieczającego w postępowaniu karnoskarbowym (sygn. akt P 26/06)	35
3. Legislacja.....	36
3.1. Akty normatywne dotyczące prawa karnego	36
3.1.2. Wchodzą w życie:	36
3.2. Prace legislacyjne rządu	36
3.3. Prace legislacyjne Sejmu i Senatu RP	37
3.3.1. Sejm	37
3.3.2. Senat	38
6. Przegląd książek i czasopism	39
6.1. Przegląd książek	39
6.2. Przegląd czasopism	39

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa

1.1. Uchwały i postanowienia – KZP

1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych

1.2.1. Zaniechanie wezwania biegłego na rozprawę a prawo do obrony

przepisy: art. 170 § 1 k.p.k., art. 6 k.p.k.

hasła: biegli; opinia biegłego; prawo do obrony

Wyrok z dnia 15 stycznia 2008 r., III KK 383/07

Teza:

Zaniechanie wezwania biegłego na rozprawę w sytuacji, gdy strona deklaruje zamiar zadania mu szeregu pytań w związku z opinią sporządzoną na piśmie, narusza nie tylko dyspozycję art. 170 § 1 k.p.k., ale także stanowi istotne pogwałcenie prawa do obrony.

Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia przy istnieniu rozbieżności między opiniami stanowiącymi podstawę ustaleń faktycznych.

Z uzasadnienia:

„Kasację należało uwzględnić wobec stwierdzenia rażącego naruszenia reguł przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych.

Jak wynika z całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w tej sprawie, dla rekonstrukcji okoliczności wypadku drogowego Sąd pierwszej instancji, na wniosek obrońcy oskarżonego zasięgnął opinii instytutu Ekspertów Techniczno – Motoryzacyjnych „Rzeczoznawcy PZM S.A. Oddział w W.

Spośród trzech wydanych w tej sprawie opinii wnioski tych ekspertów okazały się najmniej korzystne dla oskarżonego R. A.

Nie budzi też wątpliwości okoliczność, że po odrzuceniu przez Sąd pierwszej instancji tezy o braku przyczynienia się pokrzywdzonego do wypadku, opinia tego instytutu stanowiła podstawę istotnych ustaleń faktycznych i była elementem kształtującym przekonanie Sądu, czego wyrazem są pisemne motywy uzasadnienia wyroku.

Obrońca skazanego formułując wielokrotnie, tj. na piśmie (k. 393) oraz na rozprawie w dniu 10 października 2006 r. (k. 392) pod adresem tej opinii liczne zastrzeżenia, jako jednostronnej, nieuwzględniającej wersji przedstawionej przez skazanego, domagał się przesłuchania na rozprawie współautora opinii dr inż. Janusza Januły celem zadania mu pytań zmierzających do wyjaśnienia wątpliwości.

Sąd oddalając ten wniosek stwierdził, iż nie dopatruje się, w jej treści mankamentów, bowiem zawiera ona odpowiedzi na wszystkie pytania i warianty zdarzenia, wobec czego nie zachodzi sytuacja, która w świetle treści art. 201 k.p.k. uzasadniałaby wezwanie na rozprawę biegłych.

Apelacja obrońcy skazanego zarzucając obrazę przepisu art. 6 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 i 2 k.p.k. wskutek oddalenia wniosku dowodowego o bezpośrednie przesłuchanie na rozprawie biegłego dr inż. Janusza Januły w uzasadnieniu wskazała, że nie podziela poglądu biegłych jakoby skazany pomimo efektu olśnienia z odległości 60 m musiał widzieć światła odblaskowe roweru i mógł zatrzymać samochód i uniknąć wypadku, dlatego też domagała się bezpośredniego przesłuchania biegłego celem zadania mu pytań. Wobec odmownej decyzji Sądu pierwszej instancji naruszona została zasada bezpośredniości i kontradiktoryjności procesu.

W tej sytuacji uznać należało, że podniesiony w kasacji zarzut przeprowadzenia tego dowodu w sposób ograniczający prawo do obrony, wskutek pozbawienia obrońcy możliwości zadania współautorowi opinii pytań jest słuszny, jeżeli weźmie się pod uwagę, że wniosek dowodowy nie zmierzał do przedłużenia postępowania.

Zgodnie z art. 457 § 3 k.p.k. w uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd odwoławczy powinien podać, czym kierował się wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za zasadne albo niezasadne.

Przepis ten stanowi gwarancję wypełnienia przez Sąd odwoławczy obowiązku wynikającego z treści art. 433 § 2 k.p.k., tj. rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów zawartych w środku odwoławczym.

Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego, Sąd ten w pełni zaaprobował zarówno decyzję jak i zawartą na jego poparcie argumentację Sądu pierwszej instancji w przedmiocie nieuwzględnienia wniosku obrońcy skazanego co do konieczności bezpośredniego przesłuchania biegłego na rozprawie.

W świetle przytoczonej argumentacji Sądu odwoławczego zarzut rażącego naruszenia art. 457 § 3 k.p.k. jest słuszny, gdyż wobec szczegółowego, konkretnego określenia zarzutów w apelacji Sąd odwoławczy powinien był w sposób precyzyjny ustosunkować się do nich. Wymaganiem tym nie czyni zadość stwierdzenie tego Sądu, że dokonane ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji są prawidłowe a kwestionowana opinia jest pełna i jasna.

Tymczasem w świetle zaistniałej sytuacji procesowej, skoro obrońca skazanego wielokrotnie domagał się wezwania biegłego na rozprawę, to zgodnie z zasadą bezpośredniości i ustności należało mu umożliwić zadawanie pytań biegłego. Rozpoznanie tego zarzutu obrońcy w sposób mało wnikliwy prowadzi do wniosku, że nie można wykluczyć twierdzenia, iż gdyby został rozpoznany prawidłowo, mógłby prowadzić do ocen i ustaleń odmiennych od przyjętych.

Zaniechanie wezwania biegłego na rozprawę w sytuacji, gdy strona deklaruje zamiar zadania mu szeregu pytań w związku z opinią sporządzoną na piśmie, narusza nie tylko dyspozycję art. 170 § k.p.k., ale także stanowi istotne pogwałcenie prawa do obrony.

Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia przy istnieniu rozbieżności między opiniami stanowiącymi podstawę ustaleń faktycznych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2006 r., sygn. akt: IV KK 99/06).

Należy w tym miejscu podkreślić, że określonych w art. 201 k.p.k. przesłanek uzasadniających weryfikację wydanej opinii nie należy mylić z przyczynami uzasadniającymi oddalenie wniosku dowodowego określonymi w art. 170 k.p.k.

Uniemożliwienie oskarżonemu lub jego obrońcy zadawania pytań i wyjaśnienia niejasności lub sprzeczności wskutek oddalenia takiego wniosku, stanowi jednocześnie naruszenie prawa do obrony i reguł oddalania wniosku dowodowego określonych w art. 170 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1988 r., IV KR 116/88, OSNKW 1989r. z. 3-4 poz. 30).

Reasumując powyższe rozważania należało dojść do wniosku, że stwierdzone wyżej uchybienia Sądu pierwszej instancji, które przeniknęły do postępowania odwoławczego i przerodziły się w rażącą obrazę przepisu art. 457 § 3 k.p.k. uzasadniały konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i

przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.”

1.2.2. Istota wyroku łącznego; Warunkowe zawieszenie kary w razie łączenia kar pozbawienia wolności

przepisy: art. 69 k.k., art. 89 § 1 k.k.

hasła: wyrok łączny; kara łączna

Wyrok z dnia 19 marca 2008 r., IV KK 45/08

Teza:

Z natury wyroku łącznego wynika (...), że orzeczona nim kara łączna nie może wywoływać dla skazanego skutków mniej korzystnych niż te, jakie wynikają dlań z wykonania poszczególnych kar orzeczonych w jednostkowych wyrokach. Rozważając zatem kwestię wydania wyroku łącznego, który miałby obejmować w ramach kary łącznej - kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania i bez takiego zawieszenia, sąd nie powinien łączyć tych z owych wyroków, w efekcie połączenia których dojdzie do pogorszenia sytuacji skazanego, w tym zatem i wówczas, gdy przy połączeniu takim okazuje się, że nie zachodzą warunki do zawieszenia wykonania kary wskazane w art. 69 k.k.

Z uzasadnienia:

„Przepis art. 89 § 1 k.k. zakłada, że w razie łączenia kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania takiej kary i bez owego zawieszenia, sąd może warunkowo zwiesić karę łączną pozbawienia wolności, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69 k.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, że na gruncie art. 89 § 1 k.k. nie jest możliwe przy wyroku łącznym, obejmującym skazania na kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszania ich wykonania i z takim zawieszeniem, orzeczenie kary łącznej bez owego zawieszenia (zob. uch. Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, OSNKW 2001, nr 5-6, poz. 41, a także uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 14/01, OSNKW 2002, nr 1-2, poz. 1). Przy stosowaniu art. 89 § 1 k.k. należało zatem uwzględnić argumenty przedstawione w tych judykatach. Z natury wyroku łącznego wynika bowiem, że orzeczona nim kara łączna nie może wywoływać dla skazanego skutków mniej korzystnych niż te, jakie wynikają dlań z wykonania poszczególnych kar orzeczonych w jednostkowych wyrokach (tak już w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 1971 r., V KRN 32/71, OSNPG 1972, nr 1, poz. 5). Rozważając zatem kwestię wydania wyroku łącznego, który miałby obejmować w ramach kary łącznej - kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania i bez takiego zawieszenia, sąd nie powinien łączyć tych z owych wyroków, w efekcie połączenia których dojdzie do pogorszenia sytuacji skazanego, w tym zatem i wówczas, gdy przy połączeniu takim okazuje się, że nie zachodzą warunki do zawieszenia wykonania kary wskazane w art. 69 k.k. W zaskarżonym wyroku łącznym efektem połączenia trzech wyroków jednostkowych doszło do orzeczenia kary pozbawienia wolności w rozmiarze 3 lat i 6 miesięcy, a więc w wysokości wyłączającej warunkowe zawieszenie wykonania tej kary, które odnosi się jedynie do kary w rozmiarze do 2 lat pozbawienia wolności (art. 69 § 1 k.k.). Przy tym, orzeczona w nim bezwzględnie wykonywana kara łączna pozbawienia wolności, przekroczyła tu sumę bezwzględnych kar tego rodzaju wymierzonych łączonymi wyrokami (łącznie 3 lata), co oznaczało w istocie wdrożenie do wykonania także części kary orzeczonej dotąd, trzecim łączonym wyrokiem, ale z warunkowym jej zawieszeniem. Nie budzi zatem wątpliwości, że doszło w tej sprawie do wskazanej w kasacji rażącej obrazy prawa materialnego i to w oczywisty stopniu. To zaś uzasadnia uwzględnienie tej skargi na posiedzeniu, stosownie do art. 535 § 3 k.p.k.

Dlatego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok łączny i przekazał tę sprawę Sądowi Rejonowemu dla w K. do ponownego rozpoznania. Przy ponownym rozpatrywaniu kwestii wyroku łącznego Sąd ten powinien mieć na uwadze wskazane wcześniej zapatrywania odnośnie do prawidłowej interpretacji art. 89 § 1 k.k. i baczyć, aby w sposób zgodny z materialnym prawem karnym połączyć możliwe do takiego łączenia wyroki skazujące K. R.”

1.2.3. Konsekwencje procesowe śmierci oskarżonego; koszty postępowania w postępowaniu prywatnoskargowym

przepisy: art. 632 k.p.k., art. 632a k.p.k.

hasła: oskarżony; umorzenie postępowania; koszty postępowania; postępowanie prywatnoskargowe

Wyrok z dnia 19 marca 2008 r., IV KK 54/08

Teza:

Mając na uwadze, że powodem umorzenia jest śmierć oskarżonego oraz charakter – uchylonego też z tej tylko przyczyny – wyroku sądu pierwszej instancji, Sąd Najwyższy uznał, że – choć art. 632 k.p.k. nie różnicuje podstaw umorzenia (poza pojednaniem) – zachodzi w tej sprawie wyjątkowa sytuacja, której dotyczy art. 632a k.p.k., dająca podstawę do nieobciążania go kosztami umorzonego postępowania i obciążenia nimi Skarbu Państwa.

Z uzasadnienia:

„Postępowanie w niniejszej sprawie toczyło się w trybie prywatnoskargowym, przeto sąd pierwszej instancji skazując oskarżonego – zgodnie z art. 628 pkt 1 k.p.k. – zasądził od niego na rzecz oskarżyciela prywatnego kwotę odpowiadającą, uiszczonym przez tego ostatniego, zryczałtowanym kosztom procesu, zaś sąd odwoławczy – stosownie do art. 636 § 3 w zw. z § 1 k.p.k. – obciążył oskarżonego kosztami postępowania odwoławczego, jako że to środek wnoszony przez niego był przedmiotem rozpoznania w drugiej instancji. Obecnie jednak całe postępowanie karne prowadzone w stosunku do W. C. zostaje umorzone. Zgodnie z art. 632 pkt 1 k.p.k., w razie umorzenia postępowania w sprawie z oskarżenia prywatnego, koszty procesu ponosi oskarżyciel prywatny, chyba że następuje to z racji pojednania się stron, co sprawy niniejszej nie dotyczy. Stosownie jednak do art. 632a k.p.k. w wyjątkowych wypadkach koszty te ponosić może oskarżony lub Skarb Państwa. Mając na uwadze, że powodem umorzenia jest śmierć oskarżonego oraz charakter – uchylonego też z tej tylko przyczyny – wyroku sądu pierwszej instancji, Sąd Najwyższy uznał, że – choć art. 632 k.p.k. nie różnicuje podstaw umorzenia (poza pojednaniem) – zachodzi w tej sprawie wyjątkowa sytuacja, której dotyczy art. 632a k.p.k., dająca podstawę do nieobciążania go kosztami umorzonego postępowania i obciążenia nimi Skarbu Państwa.”

1.2.4. Zagadnienia wszczynania postępowania karnego. Przedawnienie ścigania

przepisy: art. 60 § 4 k.p.k., art. 101 § 2 k.k.

hasła: prokurator; wszczęcie postępowania karnego; przedawnienie

Wyrok z dnia 21 grudnia 2007 r., IV KK 321/07

Teza:

Przepis art. 60 § 4 k.p.k. nie ma (...) zastosowania, jeżeli pokrzywdzony przed upływem terminu przedawnienia, przewidzianego w art. 101 § 2 k.p.k., złożył do prokuratora skargę przeciwko określonej osobie o popełnienie przestępstwa – niezależnie od tego, czy jest ono ścigane z oskarżenia publicznego, czy prywatnego – a prokurator odstąpił prawomocnie od ścigania wobec

stwierdzenia, iż przestępstwo ścigane jest z oskarżenia prywatnego, i uznał, że interes społeczny nie wymaga jego działania z urzędu w myśl art. 60 § 1 k.p.k.

Z uzasadnienia:

„Podstawę rozstrzygnięcia sądu odwoławczego stanowiło ustalenie, że pokrzywdzony wniósł prywatny akt oskarżenia w dniu 27 stycznia 2003 r., zatem „nie zachował przewidzianego prawem 14-dniowego terminu, o którym mowa w art. 60 § 4 k.p.k., liczonego od 10 stycznia 2003 r.”, dlatego też należało przyjąć, że z końcem dnia 24 stycznia 2003 r. upłynął okres przedawnienia (art. 102 § 2 k.k.).

Skarżący zasadnie podnosi, że przepis art. 60 § 4 k.p.k. nie ma w sprawie zastosowania. Oczywiście jest, że przepisy zawarte w art. 60 k.p.k. regulują zasady ingerencji prokuratora w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego. Sytuacja procesowa określona w art. 60 § 4 k.p.k. zachodzi tylko wtedy, gdy w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczął postępowanie w urzędzie bez uprzedniego wyrażenia przez pokrzywdzonego woli co do wszczęcia postępowania karnego przeciwko sprawcy takiego przestępstwa bądź przez wniesienie oskarżenia do sądu, bądź złożenia skargi lub zawiadomienia o takim przestępstwie do prokuratora albo do Policji. Przepis art. 60 § 4 k.p.k. nie ma natomiast zastosowania, jeżeli pokrzywdzony przed upływem terminu przedawnienia, przewidzianego w art. 101 § 2 k.p.k., złożył do prokuratora skargę przeciwko określonej osobie o popełnienie przestępstwa – niezależnie od tego, czy jest ono ścigane z oskarżenia publicznego, czy prywatnego – a prokurator odstąpił prawomocnie od ścigania wobec stwierdzenia, iż przestępstwo ścigane jest z oskarżenia prywatnego, i uznał, że interes społeczny nie wymaga jego działania z urzędu w myśl art. 60 § 1 k.p.k. (por. uchwałę SN z dnia 20 kwietnia 1974 r. VI KZP 55/73 – OSNKW 1974, z. 7-8, poz. 128).

W realiach niniejszej sprawy wniesienie przez pokrzywdzonego w dniu 25 września 2001 r. skargi na Policji przeciwko T. B., uznać należy za wszczęcie postępowania karnego, przerywające w myśl art. 102 k.k. bieg przedawnienia. Terminem materialnym przedawnienia karalności przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego jest termin roku od dnia, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy (art. 101 § 2 k.k.). Jeżeli zaś w tym czasie wszczęto postępowanie karne przeciwko osobie, karalność tego przestępstwa ustaje z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu (art. 102 k.k.). Odnosząc to do realiów sprawy stwierdzić należy, że zarzucony oskarżonemu czyn został popełniony w dniu 23 września 2001 r., a pokrzywdzony złożył na Policji skargę w dniu 25 września 2001 r. W sytuacji, gdy sprawca znany był pokrzywdzonemu już w chwili zdarzenia, karalność zarzucanego oskarżonemu czynu ustala w dniu 24 września 2007 r. Zaskarżony wyrok zapadł w dniu 27 kwietnia 2007 r., kasację wniesiono w dniu 28 czerwca 2007 r.

W tych warunkach, skoro kasację na niekorzyść oskarżonego wniesiono przed upływem terminu przedawnienia, a termin ten upłynął przed dniem jej rozpoznania, sąd kasacyjny orzekł z przelaniem kierunku kasacji (art. 434 § 4 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. i art. 529 k.p.k.), uznając, iż zaskarżone orzeczenie jest sprzeczne z zasadami procesu karnego, a elementarny wymóg praworządności wymaga umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 101 § 2 k.k. i art. 102 k.k.”

1.2.5. Tajemnica zawodowa lekarza jako zakaz dowodowy

przepisy: art. 180 § 2 k.p.k., art. 190 k.p.k.

hasła: tajemnica; dowody

Wyrok z dnia 24 stycznia 2008 r., V KK 230/07

Teza:

Zgodnie z art. 199 k.p.k. złożone wobec biegłego albo wobec lekarza, udzielającego pomocy medycznej, oświadczenia oskarżonego, dotyczące zarzucanego mu czynu, nie mogą stanowić dowodu. Cytowany przepis obejmuje zakazem dowodowym wszelkie oświadczenia oskarżonego składane wobec lekarza udzielającego pomocy medycznej, dotyczące zarzucanego mu czynu, a więc niezależnie od ich treści. Wskazać trzeba, że w tym zakresie lekarz nie może zostać zwolniony z tajemnicy lekarskiej na podstawie art. 180 § 2 k.p.k., gdyż art. 199 k.p.k. stanowi lex specialis. Oświadczenie złożone wobec lekarza nie może stanowić dowodu także wówczas, gdy złożone zostało przed formalnym postawieniem sprawcy w stan podejrzenia.

Z uzasadnienia:

„Niezależnie od podniesionych w kasacji zarzutów, należy wskazać na uchybienia, których nie podnoszono w skardze kasacyjnej, a które winne być zauważone i naprawione przy ponownym rozpoznawaniu sprawy.

Stwierdzić należy, że błędem Sądu Apelacyjnego było podzielenie poglądu sądu pierwszej instancji co do tego, że nie tyle analiza przebiegu zdarzenia, a przede wszystkim zachowanie i twierdzenia Artura Andrzejczaka bezpośrednio po zatrzymaniu świadczą o tym, że działał on z zamiarem pozbawienia życia.

Wskazać bowiem trzeba, że świadek K. M., przesłuchiwany na powyższe okoliczności dopiero po upływie dwóch lat od zdarzenia, nie potrafił z całą pewnością wykluczyć tego, że wypowiedzi A. A. dotyczące jego zamiaru były sugerowane treścią zadawanych mu pytań. Mieć trzeba przy tym na uwadze, że to właśnie ten świadek skojarzył grę wyświetloną na ekranie komputera z czynem oskarżonego i w tym kierunku prowadził rozmowę ze sprawcą. Zatem w sytuacji kiedy nie da się wykluczyć, że treść wypowiedzi A. A. stanowi wynik pytań zadawanych przez policjanta, niezasadnym jest kategoryczne, przy braku innych dowodów, ustalenie, że wypowiedzi sprawcy złożone w obecności funkcjonariusza odzwierciedlały jego rzeczywisty zamiar, zwłaszcza, że znajdował się on w stanie emocjonalnym i sytuacji wzmagającej podatność na sugestię. Jeśli zaś chodzi o wypowiedzi A. A. skierowane do lekarza S. P., to powiedzieć trzeba, że zgodnie z art. 199 k.p.k. złożone wobec biegłego albo wobec lekarza, udzielającego pomocy medycznej, oświadczenia oskarżonego, dotyczące zarzucanego mu czynu, nie mogą stanowić dowodu. Cytowany przepis obejmuje zakazem dowodowym wszelkie oświadczenia oskarżonego składane wobec lekarza udzielającego pomocy medycznej, dotyczące zarzucanego mu czynu, a więc niezależnie od ich treści. Wskazać trzeba, że w tym zakresie lekarz nie może zostać zwolniony z tajemnicy lekarskiej na podstawie art. 180 § 2 k.p.k., gdyż art. 199 k.p.k. stanowi lex specialis. Oświadczenie złożone wobec lekarza nie może stanowić dowodu także wówczas, gdy złożone zostało przed formalnym postawieniem sprawcy w stan podejrzenia (tak T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze, 2003, wyd. III, str. 534). Ponadto wskazać trzeba, że również w Ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.) ustanowiono obowiązek zachowania tajemnicy przez osoby wykonujące czynności określone w tej ustawie. Zgodnie z art. 50 w/w ustawy osoby wykonujące czynności określone w ustawie są obowiązane do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym powezmą wiadomość w związku z wykonywaniem tych czynności. Zgodnie z treścią art. 52 cytowanej ustawy nie wolno przesłuchiwać osób obowiązanych do zachowania tajemnicy, o której mowa w art. 50, jako świadków na okoliczność wypowiedzi osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z tej ustawy, co do popełnienia przez nią czynu zabronionego pod groźbą kary. Artykuł 51 zakazuje utrwalania w dokumentacji dotyczącej badań lub przebiegu leczenia osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, oświadczeń obejmujących przyznanie się do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary. Zasadę tę stosuje się również do dokumentacji dotyczącej badań przeprowadzonych na żądanie uprawnionego organu. Wskazać należy, że regulacja zawarta w

ustawie o ochronie zdrowia psychicznego odnosi się do wszystkich osób poddanych badaniom i leczeniu w jej trybie, a nie tylko do tych, u których stwierdzono zaburzenia.

W rozpoznawanej sprawie wydaje się niedopuszczalne przeprowadzenie, a w konsekwencji wykorzystanie dowodu z zeznań świadka S. P., na okoliczność składanych przez A. A. wobec niego oświadczeń dotyczących popełnionego przez niego czynu. S. P. bowiem działając jako lekarz – chirurg udzielił pomocy medycznej A. A. w dniu zdarzenia, po tym jak policjanci dokonujący czynności operacyjnych na miejscu zdarzenia stwierdzili, że względu na okoliczności czynu, konieczność badania oskarżonego pod kątem stanu jego zdrowia psychicznego. Wprawdzie S. P. nie jest lekarzem psychiatrą, ale niewątpliwie dokonywał czynności, o których mowa w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego. Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego osoba, której zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych może zagrażać bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, bądź nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, może być poddana badaniu psychiatrycznemu również bez jej zgody, a osoba małoletnia lub ubezwłasnowolniona całkowicie – także bez zgody jej przedstawiciela ustawowego. Konieczność przeprowadzenia badania, o którym mowa powyżej, stwierdza lekarz psychiatra, a w razie niemożności uzyskania pomocy lekarza psychiatry - inny lekarz. Skoro w rozpoznawanej sprawie, lekarz S. P. po udzieleniu pomocy medycznej A. A. stwierdził, że stan pacjenta wskazuje na konieczność przeprowadzenia obserwacji w ośrodku psychiatrycznym oraz uznał, że istniała obawa, iż pacjent ze względu na stan swego zdrowia mógł stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia innych osób, w takiej sytuacji niewątpliwie S. P., mimo iż nie jest lekarzem psychiatrą, działał dla ochrony zdrowia psychicznego A. A., a więc dokonywał czynności przewidzianych w ustawie. Wobec powyższego uznać należy, że S. P. był zobowiązany do zachowania tajemnicy lekarskiej zarówno na podstawie przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, jak również na podstawie art. 199 k.p.k., a zatem niedopuszczalnym było przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu z zeznań tego świadka na okoliczność treści wypowiedzi A. A. oraz dokonywanie jakichkolwiek ustaleń na podstawie tych zeznań.

Stwierdzenie wskazanych w kasacji uchybień oraz ich wpływu na treść wyroku przesądziło o konieczności uchylecia zaskarżonego wyroku, w celu ponownego rozpoznania sprawy. Rozpoznając sprawę niniejszą ponownie Sąd Apelacyjny w S. będzie miał na względzie powyższe uwagi Sądu Najwyższego. Nie ulega wątpliwości, że przede wszystkim Sąd odwoławczy musi z należytą starannością i wnikliwością przeanalizować całość zgromadzonego materiału dowodowego, rozważyć raz jeszcze argumenty podniesione w apelacji, nie tracąc z pola widzenia argumentacji przedstawionej przez obrońcę w kasacji oraz Sąd Najwyższy w uzasadnieniu.”

1.2.6. Udział w rozprawie apelacyjnej jako prawo oskarżonego

przepisy: art. 451 k.p.k.

hasła: oskarżony

Wyrok z dnia 5 marca 2008 r., V KK 356/07

Teza:

Tylko wówczas, gdy apelacja ogranicza się do kwestii prawnych, to pomimo złożenia przez oskarżonego wniosku o doprowadzenie go na rozprawę, można uznać obecność obrońcy na rozprawie odwoławczej za wystarczającą. Natomiast wówczas, gdy przedmiotem postępowania odwoławczego są kwestie natury faktycznej, względnie gdy sąd odwoławczy przeprowadza uzupełniające postępowanie dowodowe lub gdy bezpośredni kontakt z oskarżonym może mieć znaczenie dla podejmowanych przez ten sąd istotnych w sprawie rozstrzygnięć, doprowadzenie oskarżonego na rozprawę odwoławczą, ze względu na obowiązek zachowania reguł rzetelnego procesu, w tym prawa do obrony, jest konieczne.

Z uzasadnienia:

„Kasacja jest zasadna. Słuszny jest w szczególności zarzut wydania zaskarżonego wyroku z rażącem naruszeniem art. 451 k.p.k. mogącym mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Przepis art. 451 k.p.k. w brzmieniu przyjętym przez ustawę z dnia 10 stycznia 2003 r., nowelizującą przepisy Kodeksu postępowania karnego, jest wyrazem dostosowywania przepisów tego Kodeksu do standardów strasburskich w przedmiocie zachowania w postępowaniu odwoławczym zasady fair trial, a także ewolucji w tym względzie orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Z art. 450 § 2 i 3 k.p.k. wynika, że udział oskarżonego w rozprawie odwoławczej jest jego prawem. Ponieważ oskarżony pozbawiony wolności nie może samodzielnie z tego prawa korzystać, konieczne było wprowadzenie regulacji precyzującej obowiązki sądu odwoławczego w celu zapewnienia realizacji prawa do obrony oskarżonego pozbawionego wolności. Sformułowano zatem zasadę, że na rozprawę odwoławczą, w której uczestniczy prokurator, konieczne jest doprowadzenie oskarżonego pozbawionego wolności, albo zagwarantowanie obecności na tej rozprawie obrońcy oskarżonego, gdy obecność jedynie obrońcy sąd odwoławczy uzna za wystarczającą.

Treść przepisu art. 451 k.p.k. nie pozostawia wątpliwości, że uprawnienie sądu do uznania, iż udział oskarżonego w rozprawie odwoławczej nie jest konieczny, stanowi wyjątek od reguły, jaką jest doprowadzenie oskarżonego na rozprawę odwoławczą (wydanie w tym względzie pozytywnej decyzji). W licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego (także publikowanych) podkreśla się, że ocena w tym przedmiocie, zwłaszcza negatywna, nie może charakteryzować się dowolnością ale powinna uwzględniać takie okoliczności jak kierunek apelacji, rodzaj podniesionych w niej zarzutów, a także sam przebieg postępowania odwoławczego. Decyzja negatywna musi natomiast znaleźć wyraz w uzasadnieniu postanowienia, które nie może ograniczać się do powtórzenia zwrotu omawianego przepisu, tzn. porzestania na stwierdzeniu, że obecność obrońcy sąd uznaje za wystarczającą.

Zarówno w piśmiennictwie jak i judykaturze podkreśla się, że tylko wówczas, gdy apelacja ogranicza się do kwestii prawnych, to pomimo złożenia przez oskarżonego wniosku o doprowadzenie go na rozprawę, można uznać obecność obrońcy na rozprawie odwoławczej za wystarczającą. Natomiast wówczas, gdy przedmiotem postępowania odwoławczego są kwestie natury faktycznej, względnie gdy sąd odwoławczy przeprowadza uzupełniające postępowanie dowodowe lub gdy bezpośredni kontakt z oskarżonym może mieć znaczenie dla podejmowanych przez ten sąd istotnych w sprawie rozstrzygnięć, doprowadzenie oskarżonego na rozprawę odwoławczą, ze względu na obowiązek zachowania reguł rzetelnego procesu, w tym prawa do obrony, jest konieczne (por. m. in. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2001 r. I KZP 25/01, OSNKW 2001, z.11-12, poz.88, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 6 stycznia 2004 r., V KK 323/03, LEX 147314; 2 marca 2006 r., II KK 466/04, OSNwSK 2006/1/4/476; 2 października 2006 r., V KK 236/06, LEX 198107; 20 czerwca 2007 r., III KK 431/06, LEX 296708; 21 sierpnia 2007, II KK 81/07, LEX 299195; a także: J. Grajewski, L. K. Paprzycki, M. Płachta, Kodeks postępowania karnego, Komentarz, t. II, 2003, s. 120; S. Zabłocki w: J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, Kodeks postępowania karnego, Komentarz, t. III, 2004, s. 261 i nast.; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego, Komentarz, 2005, s. 1132 i nast.).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny, nie uwzględniając wniosku oskarżonego o doprowadzenie go na rozprawę odwoławczą, nie wskazał żadnych, wyjątkowych czy też szczególnych względów, które zdecydowały o odstąpieniu przez ten Sąd od zasady sformułowanej w art. 451 k.p.k. Tymczasem treść apelacji, kwestionującej ustalenia faktyczne i winę oskarżonego, powinna skłaniać Sąd Apelacyjny do wydania decyzji pozytywnej. Arbitralną odmowę doprowadzenia oskarżonego na rozprawę odwoławczą i rozpoznanie apelacji bez jego udziału należało zatem, w świetle brzmienia przepisu art. 451 k.p.k. oraz utrwalonej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jednolitej i zbieżnej z

poglądami wyrażanymi w literaturze, wykładni, ocenić jako równoznaczną z rażącym naruszeniem reguł rzetelnego procesu i prawa oskarżonego do obrony.”

1.2.7. Gaz ziemny jako „cudza rzecz ruchoma”

przepisy: art. 278 § 5 k.k., art. 278 § 1 k.k., art. 119 § 1 k.w.

hasła: przestępstwa przeciwko mieniu – kradzież

Wyrok z dnia 27 lutego 2008 r., V KK 397/07

Teza:

Gaz ziemny nie jest energią, o której mowa w art. 278 § 5 k.k. ale wchodzi w skład znamienia (desygnatów pojęcia) „cudza rzecz ruchoma”, użytego w § 1 art. 278 k.k. Skradziony przez oskarżonego gaz ziemny to tylko nośnik energii, będący przedmiotem czynności wykonawczej, określonym zbiorczo w tym ostatnim przepisie.

Kradzież rzeczy ruchomej, której wartość nie przekracza 250 zł, stanowi wykroczenie określone w art. 119 § 1 k.w. Zabór gazu ziemnego wartości 27,12 (realizuje) znamiona tego wykroczenia.

Z uzasadnienia:

„Sąd Rejonowy w Z. wyrokiem z dnia 13 listopada 2006 r., sygn. akt VI K 194/06 uznał J. K. za winnego czynu zakwalifikowanego z art. 278 § 1 i 5 k.k., polegającego na tym, że oskarżony „w dniu 09.01.2006 r., w Z. dokonał zaboru w celu przywłaszczenia energii w postaci gazu ziemnego o wartości nie mniejszej niż 27,123 (dwadzieścia siedem złotych i sto dwadzieścia trzy grosze) na szkodę D. S. G. – Zakład Gazowniczy W.” i za to na podstawie art. art. 278 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 k.k. i 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby 2 lat oraz obciążył oskarżonego kosztami sądowymi.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2007 r., sygn. akt IV Ka 6/07, Sąd Okręgowy w Ś., utrzymał w mocy za-skarżony wyrok, uznając apelację obrońcy oskarżonego, zarzucającą błąd w ustaleniach faktycz-nych przez przyjęcie, iż oskarżony dopuścił się zarzucanego czynu, za oczywiście bezzasadną.

Kasację na korzyść oskarżonego wniósł Prokurator Generalny, zarzucając „rażące i mające istot-ny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, a to art. 278 § 5 k.p.k., polegające na uznaniu, że dokonany przez oskarżonego zabór gazu ziemnego stanowi kradzież energii, podczas gdy gaz jest cudzą rzeczą ruchomą w rozumieniu art. 278 § 1 k.k.”, po czym wniósł o uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzut skargi kasacyjnej okazał się oczywiście zasadny. Sądom obu instancji umknął – kluczowy dla prawidłowej kwalifikacji prawnej zachowania oskarżonego – fakt, że gaz ziemny nie jest ener-gią, o której mowa w art. 278 § 5 k.k. ale wchodzi w skład znamienia (desygnatów pojęcia) „cu-dza rzecz ruchoma”, użytego w § 1 art. 278 k.k. Skradziony przez oskarżonego gaz ziemny to tylko nośnik energii, będący przedmiotem czynności wykonawczej, określonym zbiorczo w tym ostatnim przepisie. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podtrzymuje pogląd wyrażony w postanowieniu z dnia 9 czerwca 2006 r. (I KZP 14/06 – OSNKW 2006, z. 7-8, poz. 67), że „zabór w celu przy-właszczenia nośnika energii, wyodrębnionego w rzecz ruchomą (art. 278 § 1 k.k.), nie stanowi kradzieży energii (art. 278 § 5 k.k.)”. Dlatego zarzut rażącego naruszenia art. 278 § 5 k.k. przez subsumpcję zachowania oskarżonego pod ten również przepis, okazał się zasadny. Naruszenie to miało istotny wpływ na treść wyroku, ponieważ kradzież rzeczy ruchomej, której wartość nie prze-kracza 250 zł, stanowi wykroczenie określone w art. 119 § 1 k.w. Zabór gazu ziemnego wartości

27,12 zł (bo taką wartość należy przyjąć w świetle dyspozycji art. 413 § 2 pkt 1 in princ. k.p.k.) realizowało znamiona tego wykroczenia.

O ile jednak słuszne okazało się żądanie uchylenie obu wyroków, to inne musiało zapasć rozstrzygnięcie następcze. Wykroczenie zostało popełnione w dniu 9 stycznia 2006 r. W myśl art. 45 § 1 k.w., karalność wykroczenia ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynął rok, a jeśli w tym czasie wszczęto postępowanie, karalność wykroczenia ustaje z upływem 2 lat od popełnienia czynu. Konieczne zatem okazało się umorzenie postępowania o to wykroczenie na podstawie art. 5 § 1 pkt 5 k.p.w. wobec tego, że do uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia doszło po upływie okresu wymienionego w art. 45 § 1 in fine k.w. a nie ma zastosowania dyspozycja art. 45 § 2 k.w. (zob. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2002 r., I KZP 15/02, OSNKW 2002, z. 7-8, poz. 49).”

1.2.8. Domniemanie prawdziwości prawomocnego wyroku a wznowienie postępowania; Formalny i materialny ciężar dowodu

przepisy: art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k.

hasła: wznowienie postępowania

Postanowienie z dnia 27 lutego 2008 r., II KO 7/07

Teza:

Do prawomocnego wyroku odnosi się domniemanie jego prawdziwości, które sprawia, iż jeśli nie uda się uprawdopodobnić w stopniu wysokim występowania określonych błędów lub wad prawnych zaskarżonego wyroku, nie będzie on mógł zostać uchylony. Prawny obowiązek wykazania istnienia podstaw wznowienia procesu (czyli formalny ciężar dowodu) oraz niekorzystny skutek wypływający z niewykazania błędności kwestionowanego prawomocnego orzeczenia (tzw. materialny ciężar dowodu) spoczywają na podmiocie, który składa nadzwyczajny środek zaskarżenia unormowany w Rozdziale 56 k.p.k.

Z uzasadnienia:

„Merytoryczne ustosunkowanie się do wniosku o wznowienie procesu Sąd Najwyższy za celowe uznał poprzedzić uwagą, że do prawomocnego wyroku odnosi się domniemanie jego prawdziwości, które sprawia, iż jeśli nie uda się uprawdopodobnić w stopniu wysokim występowania określonych błędów lub wad prawnych zaskarżonego wyroku, nie będzie on mógł zostać uchylony. Prawny obowiązek wykazania istnienia podstaw wznowienia procesu (czyli formalny ciężar dowodu) oraz niekorzystny skutek wypływający z niewykazania błędności kwestionowanego prawomocnego orzeczenia (tzw. materialny ciężar dowodu) spoczywają na podmiocie, który składa nadzwyczajny środek zaskarżenia unormowany w Rozdziale 56 k.p.k. Warto odnotować, że w przedstawionym zakresie sytuacja prawna skazanego (którego obrońca podejmuje próbę wzruszenia prawomocnego skazania na podstawie propter nova) różni się istotnie od sytuacji prawnej oskarżonego we właściwym postępowaniu karnym, w którym onus probandi spoczywa na oskarżycielu, a oskarżony (odnosi się do niego zasada domniemania niewinności – art. 5 § 1 k.p.k.) zwolniony jest od obowiązku udowadniania swej niewinności (art. 74 § 1 k.p.k.).

Można zatem powiedzieć: jeżeli autor wniosku o wznowienie procesu, opierający swoje żądanie na podstawie określonej w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., nie wykaże za pomocą „nowych faktów lub dowodów” poważnego prawdopodobieństwa błędności wyroku skazującego, wniosek powinien zostać oddalony.

Taka właśnie sytuacja miała miejsce w konkretnej sprawie. Obrońca z urzędu skazanego P. W., mający jednak możliwość zapoznania się w trybie art. 156 § 1 zd. 2 k.p.k. z aktami sprawy karnej, o której wspominał we wniosku, i przedstawienia wraz z wnioskiem nieznanym przedtem sądom

pierwszej i drugiej instancji dowodów, zaniechał zarówno tego, jak i nawet podania tezy dowodowej. Sprowadził treść swojego wniosku w gruncie rzeczy do wyrażenia przypuszczenia o istnieniu „nowego dowodu” i w sposób mało zawoalowany wysunął postulat poszukiwania go przez Sąd Najwyższy.”

1.2.9. Konstytutywny charakter rozstrzygnięcia o przysposobieniu; Zakaz z art. 124¹ k.r.o. w postępowaniu karnym; Ustalenia co do pochodzenia dziecka osoby pokrzywdzonej zgwałceniem

przepisy: art. 8 § 2 k.p.k., art. 124¹ k.r.o.

hasła: zasada samodzielności jurysdykcyjnej; zgwałcenie

Postanowienie z dnia 4 lutego 2008 r., III KK 351/07

Teza:

- 1. Skoro (...) orzeczenie o przysposobieniu jest bez wątpienia rozstrzygnięciem konstytutywnym, to prawomocne rozstrzygnięcie o prawnym charakterze tego przysposobienia, jako całkowitego, jest dla sądu karnego wiążące i nie może zostać podważone w toku postępowania karnego.**
- 2. Pogląd Sądu Okręgowego, w myśl którego zakaz obejmujący m.in. sądowe dochodzenie pochodzenia dziecka przysposobionego anonimowo, wynikający z art. 124¹ k.r.o., ma zastosowanie wprost także w postępowaniu karnym, jest co najmniej kontrowersyjny.**

Brzmienie przytoczonego przepisu wskazuje, że reguluje on kwestię niedopuszczalności podejmowania działań prawnych zmierzających do zmiany stanu cywilnego dziecka, ustalonego orzeczeniem o jego przysposobieniu, a więc do przywrócenia naturalnego stanu cywilnego, utraconego w związku z całkowitym, nieodwracalnym charakterem tego przysposobienia. Tymczasem, czynionych w procesie karnym o zgwałcenie, ustaleń co do pochodzenia dziecka, a więc co do tego, czy oskarżony jest naturalnym ojcem dziecka osoby pokrzywdzonej zgwałceniem (podobnie, jak i co do tego, czy osoba pokrzywdzona jest matką tego dziecka) niepodobna utożsamiać ustaleniami w zakresie praw stanu.

Z uzasadnienia:

„Rozważając wniesioną skargę, Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Przed wszystkim zupełnie nie trafia do przekonania argumentacja autora skargi, która leży u podstaw postawionego w niej zarzutu. Trzeba zauważyć, że skarżący, podważając trafność uznania przez Sąd Okręgowy wnioskowanego dowodu z badań biologicznych ustalających pochodzenie dziecka M. F., jako niedopuszczalnego w świetle art. 124¹ kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, kwestionuje samą istotę i wynik wcześniej przeprowadzonego postępowania adopcyjnego, które doprowadziło do prawomocnego orzeczenia przez sąd rodzinny o przysposobieniu tego dziecka w sposób pełny, całkowity. Wywodzi bowiem, że skoro zgodę na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającego, wyraziła w tym postępowaniu jedynie matka dziecka, a nie oboje rodzice, to wobec niespełnienia tej bezwzględnej przesłanki przysposobienia anonimowego, nie ma podstaw do uznania, iż orzeczenie o takim charakterze przysposobienia (obarczone jego zdaniem nieważnością) jest w niniejszej sprawie wiążące. Taką zaś argumentację należy uznać za całkowicie chybioną, i to zarówno na gruncie przepisów regulujących instytucję przysposobienia bez wskazania osoby przysposabiającego (zwłaszcza art. 119¹ § 1 zd. 1 i art. 119 § 1 k.r.o. oraz stwierdzenia, że podstawę przysposobienia całkowitego stanowi zgoda blankietowa rodzica prawnie ustalonego, a więc w wypadku, gdy ojcostwo nie zostało prawnie ustalone, podstawę taką stanowi zgoda sa-

mej matki – por. J. Panowicz-Lipska, *Przysposobienie całkowite po nowelizacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* (w:) *Księga pamiątkowa ku czci profesora Leopolda Steckiego*, Toruń 1997, s. 210), jak i w świetle unormowania art. 8 § 2 k.p.k. Skoro bowiem orzeczenie o przysposobieniu jest bez wątpienia rozstrzygnięciem konstytucyjnym, to prawomocne rozstrzygnięcie o prawnym charakterze tego przysposobienia, jako całkowitego, jest dla sądu karnego wiążące i nie może zostać podważone w toku postępowania karnego, jak postuluje skarżący. Taką zatem drogę rozumowania, wiodącą przez zanegowanie samej słuszności rozstrzygnięcia, które generuje zakaz wskazany w art. 124¹ k.r.o., należy uznać za zupełnie nieskuteczną dla obalenia stanowiska sądu odwoławczego.

Nie sposób natomiast zaprzeczyć, że pogląd Sądu Okręgowego, w myśl którego zakaz obejmujący m. in. sądowe dochodzenie pochodzenia dziecka przysposobionego anonimowo, wynikający z art. 124¹ k.r.o., ma zastosowanie wprost także w postępowaniu karnym, jest co najmniej kontrowersyjny. Rzecz jasna, nie chodzi o to, że zakaz ten został sformułowany w innej, niż kodeks postępowania karnego, ustawie (poza kodeksem zakazy dowodowe wskazano np. w art. 52 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego – Dz. U. Nr 111, poz. 535 ze zm., czy też w art. 6 i art. 14 ust. 4 ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym – Dz. U. Nr 114, poz. 738 ze zm.), lecz w tym, iż brzmienie przytoczonego przepisu wskazuje, że reguluje on kwestię niedopuszczalności podejmowania działań prawnych zmierzających do zmiany stanu cywilnego dziecka, ustalonego orzeczeniem o jego przysposobieniu, a więc do przywrócenia naturalnego stanu cywilnego, utraconego w związku z całkowitym, nieodwracalnym charakterem tego przysposobienia. Tymczasem, czynionych w procesie karnym o zgwałcenie, ustaleń co do pochodzenia dziecka, a więc co do tego, czy oskarżony jest naturalnym ojcem dziecka osoby pokrzywdzonej zgwałceniem (podobnie, jak i co do tego, czy osoba pokrzywdzona jest matką tego dziecka) niepodobna utożsamiać ustaleniami w zakresie praw stanu. Wynik tego ustalenia, o ile mógłby być istotny dla rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej oskarżonego, to wszak nie miałby mocy ustalającej stan cywilny dziecka w rozumieniu art. 124¹ k.r.o. Potrzeba rozważań co do możliwości przeprowadzenia dowodu z badań materiału genetycznego, pochodzącego od tak szczególnego źródła, jakim jest dziecko przysposobione całkowicie, musiałyby zatem bazować na innych, niż wskazana przesłankach, przyjmujących za punkt wyjścia samą istotę instytucji przysposobienia całkowitego, zasadzającej się, najkrócej rzecz ujmując, na stworzeniu takiego pożądanego społecznie stanu, w którym dziecko (traktowane jak naturalne dziecko przysposabiających), jak również sami rodzice adopcyjni, nie są w żaden sposób niepokojeni (J. Ignatowicz, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2001, s. 302 – 303; H. Ciepła (w:) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, K. Piasecki (red.), Warszawa 2001, s. 669 – 672). Jednakże prowadzenie takich rozważań na płaszczyźnie art. 170 § 1 pkt 1 lub pkt 4 k.p.k. – w sposób niepomijający, także na gruncie postępowania karnego, gwarancji służących dobru małoletniego dziecka przysposobionego anonimowo i dobru jego rodziny (a więc uwzględniający choćby kwestie anonimowości przysposabiających względem rodziców naturalnych, eliminacji kontaktu tych rodziców z dzieckiem i ich wiedzy o jego losie, czy wreszcie zachowania tajemnicy przysposobienia, m.in. w myśl art. 48 prawa o aktach stanu cywilnego – Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688, ze zm.), z drugiej zaś, w sposób respektujący cel postępowania karnego wskazany w art. 2 § 2 k.p.k. i ścisły charakter unormowania art. 170 § 1 k.p.k. – staje się bezcelowe w sytuacji, gdy przeprowadzenie omawianego dowodu w ogóle nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, jak o tym stanowi przepis art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k. Takie zaś właśnie stanowisko, w pierwszej kolejności, zajął sąd odwoławczy w niniejszej sprawie.

Z kolei takiemu właśnie stanowisku autor kasacji nie przeciwstawił żadnego kontrargumentu. Pojedyncze stwierdzenia skargi, jakoby dowód z badań DNA oskarżonego J.R. Ż. i dziecka pokrzywdzonej M. F. miał być dowodem, który, „jako jedyny w sprawie, dawał możliwość właściwej oceny materiału dowodowego”, a jego przeprowadzenie było obowiązkiem sądu, jak w każdej sprawie, w której oskarżony nie przyznaje się do winy i podaje okoliczności mogące świadczyć o jego niewinności, pozostają na takim poziomie ogólnikowości, że nie dają nawet dostatecznych podstaw

do rzeczowego odniesienia się do nich. Tym niemniej, należy podkreślić, że wyrażony pogląd nie wytrzymuje krytyki tym bardziej, gdy go ocenić na tle realiów niniejszej sprawy. Dlatego warto przypomnieć, że linia obrony, w omawianym fragmencie, opierała się na próbie wykazania, że skoro to nie oskarżony jest ojcem dziecka pokrzywdzonej, jak ta twierdzi, to tym samym nie jest on sprawcą jej zgwałcenia, jak nieprawdziwie zeznaje pokrzywdzona, gdyż oskarżony nigdy z nią nie współżył. Tymczasem, o ile z zeznań M. F. faktycznie wynikało, że urodzone przez nią dziecko pochodzi ze zgwałcenia, a więc jest dzieckiem oskarżonego, o tyle przyznała ona również, że w okresie zbliżonym do czasu, w którym miało miejsce zdarzenie będące przedmiotem osądu (w okresie koncepcyjnym), obcowała płciowo także z innym mężczyzną. W takiej sytuacji nie ulega wątpliwości, że przeprowadzenie wnioskowanego dowodu z badań porównujących kod genetyczny oskarżonego i dziecka pokrzywdzonej, mogłoby albo skutecznie potwierdzić tezę oskarżenia, co nie miałyby celu, albo – przy negatywnym wyniku porównania – co najwyżej wykazać, że M. F. pozostała w niesłusznym przekonaniu, iż to J.R. Ź., nie zaś inny mężczyzna, jest ojcem jej dziecka, co również nie miałyby celu. W żadnym bowiem razie udowodnienie tej okoliczności nie mogłoby podważyć prawdziwości jej zeznań co do samego faktu, że została przez oskarżonego zgwałcona. Powyższe jednoznacznie więc wykazuje, że stanowisko sądu odwoławczego, wyrażone w odpowiedzi na stosowny argument apelacji, iż „okoliczność, że pokrzywdzona mogła utrzymywać kontakty fizyczne z innym mężczyzną nie wyklucza, sama przez się, sprawstwa oskarżonego”, a w takim razie, że omawiany dowód nie miał znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń i ostatecznie przekonuje, że zarzut podniesiony w skardze nie jest zasadny.”

1.2.10. Uczynienie z przyjmowania korzyści majątkowych stałego źródła dochodu; Znamiona przestępstwa łapownictwa

przepisy: art. 228 § 3 k.k., art. 65 § 1 k.k.

hasła: przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego – łapownictwo i płatna protekcja; nadzwyczajne obostrzenie kary

Postanowienie z dnia 13 lutego 2008 r., III KK 369/07

Teza:

- 1. Sprawca czyni sobie (...) z przyjmowania korzyści majątkowych stałe źródło dochodu wówczas, gdy dopuszcza się przestępstwa wielokrotnie i regularnie, a takie zachowania stanowią dla niego sposób na uzyskiwanie dochodu, przy czym nie musi to być jedyne ani główne źródło dochodu. Decydujące jest natomiast to, by zachowanie charakteryzowało się wielokrotnością i pewną regularnością.**
- 2. Kwotowe określenie sumy przyjętych korzyści majątkowych nie jest znamieniem przestępstwa przewidzianego w art. 228 § 3 k.k., ani okolicznością decydującą o zakwalifikowaniu tego przestępstwa jako stałego źródła dochodu w ujęciu art. 65 § 1 k.k. O majątkowym charakterze korzyści decyduje to, że ma ona pewną wartość ekonomiczną, a zatem wielkość takiej korzyści może być wyrażona sumą pieniężną. Natomiast wyrażenie wielkości korzyści majątkowej w konkretnej sumie pieniężnej nie zawsze jest możliwe.**

Z uzasadnienia:

„Nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 523 § 1 k.p.k., podniesiony w większości kasacji, zarzut rażącego naruszenia przepisu art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. przez niedokładne określenie przypisanego oskarżonym czynu, zarówno na skutek niewskazania osób, od których rzekomo przyjmowali korzyści majątkowe, ale przede wszystkim przez zaniechanie kwotowego określenia wysokości przyjętych korzyści. Fakt ten wyłącza, zdaniem Autorów kasacji, ustalenie, że oskarżeni z popełnienia przestępstwa uczynili sobie stałe źródło dochodu i zakwalifikowanie zarzucanych im czynów z art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k.

Sąd Najwyższy nie podziela tego poglądu, aczkolwiek dostrzega, że Sąd Okręgowy dokonując na nowo opisu czynów nie wyeksponował tych elementów zachowania sprawców, które należą do znamion strony przedmiotowej przestępstwa tzw. łapownictwa biernego określonego w art. 228 k.k., mającego charakter stałego źródła dochodu, jak wielokrotność, regularność i dokonywanie poszczególnych czynności przestępczych w krótkich odstępach czasu. Sąd Okręgowy niesłusznie także zrezygnował z kwotowego określenia minimalnego zysku osiąganego przeciętnie przez oskarżonych w ciągu dnia służby na przejściu granicznym, mimo, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwalał na podjęcie próby dokonania w tym zakresie szacunkowych ustaleń. Zamieszczenie w opisie czynów tych elementów pozwoliłoby na pełniejszą ilustrację proceduru polegającego na przyjmowaniu materialnych korzyści od osób przekraczających granicę i eliminowało możliwość kwestionowania ustalenia, że proceder ten stanowił stałe źródło dochodu. Zrezygnowanie przez Sąd Okręgowy z tak precyzyjnego ujęcia znamion przestępstwa określonego w art. 228 § 3 k.k., jakie wyłączałoby możliwość podnoszenia zarzutu obrazy art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., nie stanowi jednak w okolicznościach niniejszej sprawy uchybienia dyskwalifikującego zaskarżone kasacją rozstrzygnięcie. Zasadnicze znaczenie dla aprobaty tego rozstrzygnięcia ma bowiem podstawa dowodowa, na której zostało ono oparte. Analiza okoliczności sprawy oraz uzasadnień wyroków wydanych przez oba orzekające Sądy nie pozostawia żadnych wątpliwości, że skazani na korzyść których wniesiono w niniejszej sprawie kasacje popełnili przypisane im przestępstwa. Nie zakwestionowane w postępowaniu odwoławczym ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji w przedmiocie systematycznego uprawiania przez oskarżonych proceduru pobierania, w dniach, w których pełnili służbę na granicy, w przeciągu wielu miesięcy i od określonej kategorii osób przekraczających granicę, korzyści w postaci ustalonych stawek pieniężnych, a także alkoholu, paliwa i kosmetyków, nie pozostawiają żadnych wątpliwości, że oskarżeni traktowali ten proceder jako stałe źródło dochodu. Sprawca czyni sobie bowiem z przyjmowania korzyści majątkowych stałe źródło dochodu wówczas, gdy dopuszcza się przestępstwa wielokrotnie i regularnie, a takie zachowania stanowią dla niego sposób na uzyskiwanie dochodu, przy czym nie musi to być jedyne ani główne źródło dochodu. Decydujące jest natomiast to, by zachowanie charakteryzowało się wielokrotnością i pewną regularnością, co bez wątplenia, jak ustaliły orzekające w sprawie Sądy, miało miejsce w niniejszej sprawie.

Odnosząc się do zarzutu zaniechania kwotowego określenia sum przyjętych przez poszczególnych sprawców korzyści majątkowych należy stwierdzić, że kwotowe określenie sumy przyjętych korzyści majątkowych nie jest znamieniem przestępstwa przewidzianego w art. 228 § 3 k.k., ani okolicznością decydującą o zakwalifikowaniu tego przestępstwa jako stałego źródła dochodu w ujęciu art. 65 § 1 k.k. O majątkowym charakterze korzyści decyduje to, że ma ona pewną wartość ekonomiczną, a zatem wielkość takiej korzyści może być wyrażona sumą pieniężną. Natomiast wyrażenie wielkości korzyści majątkowej w konkretnej sumie pieniężnej nie zawsze jest możliwe.

Korekta przez Sąd Okręgowy opisu czynów zakwalifikowanych przez Sąd pierwszej instancji jako przestępstwa określone w art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 12 i art. 65 § 1 k.k., polegająca na odstąpieniu od kwotowego określenia minimalnej sumy przyjętych korzyści i wprowadzenia do opisu tych czynów formuły, że przedmiotem korzyści majątkowej przyjętej przez poszczególnych oskarżonych była „nieustalona ilość” pieniędzy, a niekiedy ponadto także nieustalona ilość paliwa, papierosów, kosmetyków i alkoholu, jest w okolicznościach rozpoznawanej sprawy wyrazem zracjonalizowania ustaleń. W istocie bowiem możliwe było jedynie podjęcie próby szacunkowego, przybliżonego określenia, w przeprowadzonym postępowaniu odwoławczym, kwotowej wysokości sumy korzyści przyjętej przez każdego z oskarżonych w okresie przestępczej działalności. Ustalenie przez Sąd pierwszej instancji wysokości obowiązujących stawek wręczanych przez osoby przekraczające granicę, oraz ilości dni w których oskarżeni pełnili służbę w objętym zaskarżonym wyrokiem okresie nie było jednak w pełni w tym względzie miarodajne, gdyż nie było i nadal nie jest możliwe określenie ile osób i jakiego rodzaju korzyści wręczały w konkretnym dniu służby poszczególnym oskarżonym.

Nie jest zatem pozbawione racji stanowisko Sądu Okręgowego, który zrezygnował z określenia przez Sąd pierwszej instancji, głównie w oparciu o relacje D. B., że przedmiotem korzyści uzyskanej przez oskarżonych były w większości wypadków pieniądze i przedmioty o wartości nie mniejszej niż 35.000 zł. Korekta wyroku Sądu pierwszej instancji w omawianym zakresie nie oznacza jednak wcale, gdyż nie wynika to z uzasadnienia wyroku Sądu Odwoławczego, że zwrot „nieustalona ilość” oznacza, iż przedmiotem korzyści były kwoty zasadniczo różniące się od ustalonych przez Sąd pierwszej instancji, względnie tak niewielkie, że obowiązkiem Sądu Odwoławczego było odstąpienie od kwalifikowania czynów przypisanych oskarżonym jako przestępstw stanowiących stałe źródło dochodu w ujęciu art. 65 k.k.

Dokonanie przez Sąd Okręgowy korekty wyroku w części obejmującej zarzuty przyjmowania i udzielania korzyści majątkowej, przez rezygnację z zakwalifikowania przypadków „dzielenia się” uzyskiwanymi korzyściami z innymi funkcjonariuszami straży granicznej- kierownikami zmiany, jako odrębnego czynu wypełniającego znamiona występku określonego w art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i wprowadzenie tego elementu, tzn. działania przez oskarżonych wspólnie i w porozumieniu, do opisu czynu zakwalifikowanego z art. 228 § 3 k.k., wymagało bez wątpienia uprzedzenia o tym stron obecnych na rozprawie. Przepis art. 399 § 1 k.p.k. nakazuje bowiem uprzedzenie stron o możliwej zmianie kwalifikacji prawnej zawsze, gdy tylko taka możliwość się pojawia i bez względu na to czy ma to znaczenie dla obrony oskarżonego. Zmiana kwalifikacji prawnej to także wprowadzenie nowej oceny prawnej i zakwalifikowanie określonego zachowania się z innego przepisu prawnego a także dokonanie istotnych zmian w opisie zarzucanego czynu.

Z tego względu należało podzielić podniesione w kasacjach zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 399 § 1 k.p.k.

Dokonana przez Sąd Okręgowy korektura wyroku w części obejmującej ocenę prawną czynów zarzucanych oskarżonym jest jednak zmianą na korzyść oskarżonych. Rezygnacja z zakwalifikowania ustalonych przez Sąd pierwszej instancji czynności dokonywanych przez oskarżonych jako odrębnego czynu (tzn. przewidzianego w art. 229 § 3 k.k.), za popełnienie którego Sąd ten orzekł wobec każdego z nich karę, stanowiącą następnie element kary łącznej, na rzecz dokonania zmian polegających jedynie na wprowadzeniu elementu współsprawstwa, w opisie tego czynu, jaki pozostał niezmiennym – zarówno pod względem kwalifikacji prawnej jak i kary – elementem zaskarżonego wyroku, jest zmianą korzystną dla oskarżonych (co zresztą zauważają Autorzy skarg kasacyjnych dotyczących K. K. i T. W.). W tej sytuacji brak więc podstaw do uznania, że było to naruszenie rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a zatem mające charakter uchybienia przewidzianego w art. 523 § 1 k.p.k.

Jest rzeczą zrozumiałą, że podnoszenie zarzutu obrazy art. 399 § 1 k.p.k. wobec zaniechania przez Sąd Okręgowy uprzedzenia o zmianie kwalifikacji prawnej, uzasadnione jest naruszeniem prawa stron do wypowiedzenia się na ten temat. Ale powszechne podnoszenie w kasacjach zarzutu, że rozstrzygnięcie przez Sąd Okręgowy co do kary nastąpiło na podstawie zarzutu, który został uchylony, jest oczywistym nieporozumieniem. W występującej w sprawie sytuacji procesowej nie ma bowiem mowy o „uchyleniu” zarzutu, ale wprowadzeniu do jego opisu dodatkowych okoliczności. Sąd Okręgowy, zamiast ponownego wymierzenia oskarżonym takiej samej kary jaką wymierzył im za poszczególne przestępstwa określone w art. 228 § 3 k.k. Sąd pierwszej instancji, utrzymał w mocy kary orzeczone za te przestępstwa pomimo wprowadzenia do ich opisu dodatkowego elementu.

Oceny tego zarzutu nie zmienia fakt, że Sąd Okręgowy zmieniając opis czynu powinien na nowo wymierzyć kary, ale to rozstrzygnięcie, które jest przedmiotem omawianego zaskarżenia nie wywołuje tego rodzaju zastrzeżeń, jakie podniesione zostały w kasacjach.”

1.2.11. Podstawa wznowienia postępowania na wniosek strony

przepisy: art. 542 § 3 k.p.k.

hasła: wznowienie postępowania

Postanowienie z dnia 11 marca 2008 r., III KO 76/07

Teza:

Przepis art. 542 § 3 k.p.k. nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania na wniosek strony.

Z uzasadnienia:

„Przepis art. 542 § 3 k.p.k. nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania na wniosek strony. Jednoznaczne stanowisko w tym względzie Sąd Najwyższy zajął w uchwale z dnia 24 maja 2005 r. wydanej w składzie powiększonym, sygn. akt I KZP 5/05 (OSNKW 2005, z. 6, poz. 48) stwierdzając, że „wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony”.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie stanowisko to podziela. Słusznie bowiem w cyt. uchwale wyrażony został, m. in. w wyniku nie tylko wykładni językowej przepisu, ale także wykładni historycznej i analizy sytuacji w jakiej dokonana została modyfikacja podstaw wznowienia, pogląd, że aktualna treść art. 542 § 3 k.p.k., po nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 17, poz. 155), wyraźnie dotyczy jedynie podstaw działania z urzędu.

Przed wejściem w życie noweli styczniowej, wznowienie postępowania mogło nastąpić tylko na wniosek strony, a okoliczności wymienione w art. 439 § 1 k.p.k. w ogóle nie były podstawami wznowienia. Nowela także nie włączyła okoliczności wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. ani do art. 540 k.p.k. ani do art. 540a k.p.k., a więc nie poszerzyła katalogu podstaw wznowienia dostępnego dla stron.

Ponadto, gdyby wolą ustawodawcy było przekazanie do dyspozycji stron poszerzonego katalogu przesłanek wniosku o wznowienie, to dokonał by tego poprzez odpowiednią modyfikację art. 542 § 5 k.p.k., tak aby określony tam termin dotyczył nie tylko działań podejmowanych z urzędu, ale również inicjowanych przez strony procesowe. Należy także zauważyć, że dopuszczenie bezwzględnych przyczyn odwoławczych jako podstawy wniosków stron o wznowienie postępowania zakłóciłoby relację pomiędzy tą instytucją a instytucją kasacji i doprowadziło do omijania, na niekorzyść oskarżonego, ograniczeń o charakterze gwarancyjnym związanych z instytucją kasacji.

Tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze, jako przesłanki wznowienia wymienione natomiast zostały w art. 542 § 3 k.p.k., w powiązaniu z przywróceniem inicjatywy działania ex officio. Nowelizacja art. 542 k.p.k. i wprowadzenie do tego przepisu bezwzględnych przyczyn odwoławczych jako nowej podstawy wznowienia, pozostaje w bezpośrednim związku z jednoczesnym wyeliminowaniem z procedury karnej instytucji nieważności orzeczeń. Z uzasadnienia projektu nowelizacji jasno wynika, że motywem rezygnacji z instytucji orzeczeń były negatywne doświadczenia związane z jej funkcjonowaniem, wskazujące na próby wykorzystywania wniosku o stwierdzenie nieważności jako kolejnego środka odwoławczego. Zakładając racjonalność działania ustawodawcy nie sposób więc uznać, że decydując się na całkowite zniesienie instytucji nieważności orzeczeń jednocześnie otwierał drogę do powtórzenia jej wad w jeszcze szerszym zakresie na gruncie innej instytucji procesowej.

Nowelizacja kodeksu postępowania karnego z dnia 10 stycznia 2003 r., która przewiduje wznowienie postępowania z urzędu wyłącznie w przypadku ujawnienia okoliczności wymienionych w

art. 439 §1 k.p.k., ma więc charakter jedynie określonej zmiany systemowej, a nie zabiegu prowadzącego do zastąpienia instytucji nieważności orzeczeń z mocy samego prawa, instytucją wznowienia postępowania o podstawach zakreślonych jeszcze szerzej niż wyeliminowana z procedury karnej instytucja nieważności.

Należy dodać, że podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w licznych orzeczeniach, w tym m. in. w postanowieniu z dnia 21 kwietnia 2005 r., II KO 59/04 (niepubl.) a także w wyroku z dnia 2 czerwca 2006 r., IV KO 23/05 (OSNwSK 2006, poz. 1163).

Mając powyższe okoliczności na uwadze i orzekając na podstawie art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 430 § 1 k.p.k. Sąd Najwyższy pozostawił wniosek bez rozpoznania.”

1.2.12. Następstwa wypadku komunikacyjnego a kwalifikacja prawna czynu

przepisy: art. 157 § 1 k.k., art. 177 § 1 k.k., art. 177 § 2 k.k., art. 11 § 2 k.k.

hasła: przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – wypadek komunikacyjny, kwalifikacja prawna czynu

Postanowienie z dnia 11 stycznia 2008 r., IV KK 429/07

Teza:

W rozpoznawanej sprawie na skutek spowodowanego przez skazanego wypadku drogowego pokrzywdzony A. K. doznał obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k., pokrzywdzony K. K. ciężkiej choroby realnie zagrażającej jego życiu, zaś pokrzywdzony A. K. zmarł w wyniku doznanych obrażeń, a zatem oczywistym jest, iż czyn skazanego wyczerpał równocześnie znamiona zarówno art. 177 § 1 k.k. jak i art. 177 § 2 k.k. Sąd Okręgowy prawidłowo więc uznał, że czyn skazanego należy zakwalifikować z art. 177 § 1 w zb. z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i zmienił w tym zakresie wyrok sądu pierwszej instancji.

Z uzasadnienia:

„Kasacja jest oczywiście bezzasadna.

Bezzasadny w stopniu oczywistym jest w szczególności zarzut naruszenia prawa materialnego, polegający na bezzasadnym zakwalifikowaniu czynu skazanego jako czynu z art. 177 § 1 i art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. Obrońca skazanego R. F., podnosząc powyższy zarzut, nie uzasadnił dlaczego czyn skazanego miałby wypełniać jedynie znamiona przestępstwa określonego w art. 177 § 2 k.k. Ograniczył się jedynie do stwierdzenia, nieprzystającego do realiów faktycznych rozpoznawanej sprawy, że w przypadku gdy jedna i ta sama osoba odniosła obrażenia określone w art. 157 § 1 k.k. oraz wymienione w art. 156 § 1 k.k., czyn sprawcy realizuje jedynie znamiona przestępstwa przewidzianego w art. 177 § 2 k.k. W rozpoznawanej sprawie na skutek spowodowanego przez skazanego wypadku drogowego pokrzywdzony A. K. doznał obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k., pokrzywdzony K. K. ciężkiej choroby realnie zagrażającej jego życiu, zaś pokrzywdzony A. K. zmarł w wyniku doznanych obrażeń, a zatem oczywistym jest, iż czyn skazanego wyczerpał równocześnie znamiona zarówno art. 177 § 1 k.k. jak i art. 177 § 2 k.k. Sąd Okręgowy prawidłowo więc uznał, że czyn skazanego należy zakwalifikować z art. 177 § 1 w zb. z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i zmienił w tym zakresie wyrok sądu pierwszej instancji. Wskazać trzeba, że choć autor kasacji twierdzi, że czyn skazanego winien być zakwalifikowany tylko z art. 177 § 2 k.k., to w uzasadnieniu kasacji sam również stwierdza, że „w sytuacji kiedy w wyniku wypadku drogowego jedna osoba doznała obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k., zaś inna ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, konieczna jest kumulatywna kwalifikacja czynu z art. 177 § 1 i § 2 k.k.” (k. 6). W tej sytuacji zarzut naruszenia prawa materialnego przez sąd odwoławczy należy ocenić jako oczywiście bezzasadny.”

1.2.13. Sprostowanie omyłki w zakresie danych osobowych w przypadku braku wątpliwości co do tożsamości osoby

przepisy: art. 105 k.p.k.

hasła: sprostowania

Postanowienie z dnia 27 lutego 2008 r., IV KO 21/08

Teza:

Omyłka nie może (...) dotyczyć merytorycznych elementów wyroku, np. tożsamości oskarżonego. Jednak jeżeli mimo błędu w zakresie danych personalnych nie pojawiają się wątpliwości co do tożsamości osoby w relacji akt oskarżenia – wyrok skazujący, to błędne dane mogą zostać poprawione w trybie sprostowania oczywistej omyłki w każdym czasie.

Z uzasadnienia:

„W przypadku ubiegania się o wznowienie postępowania de novis, wymagane jest wskazanie we wniosku nowych faktów lub dowodów, tzn. takich które nie były znane sądowi ani pierwszej ani drugiej instancji, a które mogą świadczyć o tym, że skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze – a tego rodzaju faktów ani dowodów w przedmiotowym wniosku nie wskazano. Do wznowienia postępowania sądowego nie wystarczy więc nawet przedstawienie nowych dowodów nie znanych przedtem sądowi, lecz konieczne jest aby dowody te uprawdopodobniały w wysokim stopniu, iż skazany nie jest sprawcą przypisanego mu czynu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2000, IV KO 80/99, niepubl.). Analiza wniosku skazanego nie pozwala w żadnym razie na stwierdzenie, że wskazano w nim nowe fakty bądź dowody w rozumieniu art. 540 § 1 pkt 2 lit. b k.p.k.

Niesłuszny jest pogląd autora wniosku, że różnica jednej litery w nazwisku może być podstawą do wznowienia postępowania de novis. W istocie w wyroku z dnia 4 czerwca 2004 r., jak również w wyroku z dnia 17 lutego 2005 r. wnioskodawca został skazany jako „P. K.”. Tymczasem, jak wynika z załączonej przez wnioskodawcę decyzji kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w K., prawidłowa pisownia tego nazwiska, wynikająca z akt stanu cywilnego, brzmi „K.”.

Zdaniem Sądu Najwyższego jest to jednak uchybienie tego typu, które może być sprostowane w trybie art. 105 k.p.k. Na podstawie przepisu art. 105 § 1 k.p.k. sprostowaniu podlegają oczywiste omyłki pisarskie i rachunkowe oraz omyłki w obliczeniu terminów. Sprostowania można dokonać w każdym czasie a dokonuje go organ, który popełnił pomyłkę, natomiast jeśli postępowanie toczy się przed instancją odwoławczą, może ona z urzędu sprostować orzeczenie pierwszej instancji.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, omyłka pisarska może polegać na błędnym zapisie poszczególnych wyrazów tworzących treść dokumentu, ale także na błędnym oznaczeniu organu procesowego, daty, miejsca, a także błędzie w oznaczeniu stron, np. w imionach i nazwiskach oskarżonych. Sprostowanie błędnego zapisu w orzeczeniu nie powinno jednak prowadzić do rzeczywistej ingerencji w materialną treść orzeczenia (postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 kwietnia 2004 r., II AKz 132/04, OSA 2004/10/73; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 30 grudnia 2003 r., II AKz 471/03, KZS 2004/1/31). Omyłka nie może więc dotyczyć merytorycznych elementów wyroku, np. tożsamości oskarżonego. Jednak jeżeli mimo błędu w zakresie danych personalnych nie pojawiają się wątpliwości co do tożsamości osoby w relacji akt oskarżenia – wyrok skazujący, to błędne dane mogą zostać poprawione w trybie sprostowania oczywistej omyłki w każdym czasie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 1970 r., III KZ 76/70, OSNKW 1970, nr 11, poz. 149; D. Karczmarska, Postępowanie w sprawie zmiany błędnych danych personalnych oskarżonego i skazanego, PS 2007, nr 7-8).

W niniejszej sprawie nie pojawiły się żadne wątpliwości co to tożsamości skazanego P. K. i co do tego, że ta sama osoba została wskazana w akcie oskarżenia, jak i w wyrokach obu sądów. Błąd popełniony w nazwisku skazanego przez organy orzekające wynikał zaś z jego własnej niewiedzy dotyczącej własnego nazwiska, jako że przed datą otrzymania decyzji z USC posługiwał się on sam – zarówno w korespondencji z organami wymiaru sprawiedliwości, jak i w dokumentach urzędowych – nazwiskiem „K.”.

W związku ze stwierdzeniem wystąpienia omyłki w nazwisku P. K. w wyrokach obu orzekających w sprawie sądów Sąd Najwyższy uznał, że należy, odwołując się do treści wniosku skazanego, potraktować go jako wniosek o sprostowanie orzeczenia. „Wniosek o wznowienie postępowania propter novia” zawiera bowiem informacje, które obligują organ wymiaru sprawiedliwości do odczytania go w świetle przepisu art. 118 § 1 k.p.k. i do podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania błędu, który znalazł się w orzeczeniu. Jednak jako, że Sąd Najwyższy nie jest właściwy do podjęcia takich działań, konieczne było przekazanie wniosku skazanego sądowi właściwemu do dokonania sprostowania – Sądowi Okręgowemu w K., tj. sądowi pierwszej instancji orzekającemu w sprawie. Sąd ten dokona sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej w zakresie wynikającym z akt stanu cywilnego.”

1.2.14. Uprawnienie SN do korygowania błędnych decyzji o przyjęciu kasacji; Uprawnienie do przedstawienia stanowiska odnośnie do odpowiedzi prokuratora na kasację

przepisy: art. 93 § 2 k.p.k.

hasła: kasacja dopuszczalność, kasacja ogólnie

Postanowienie z dnia 19 marca 2008 r., IV KZ 11/08

Teza:

Dostrzeżenie przez któryś z podmiotów, któremu kasacja została doręczona, braków formalnych, powodujących niedopuszczalność kasacji, nie tylko nie uprawniało tego podmiotu do zaskarżenia przedmiotowego zarządzenia, ale też nie dawało prezesowi sądu kompetencji do reasumpcji swojej (przewodniczącego wydziału albo upoważnionego sędziego – art. 93 § 2 k.p.k.) wcześniejszej decyzji o przyjęciu kasacji. Skorygowania błędnej decyzji o przyjęciu kasacji i pozostawieniu jej bez rozpoznania może bowiem, w takiej sytuacji, dokonać wyłącznie Sąd Najwyższy w trybie art. 531 § 1 k.p.k.

W razie uznania kasacji za oczywiście bezzasadną, a tym bardziej za niedopuszczalną (arg. a maiori ad minus), doręczenia odpisu odpowiedzi na kasację dokonuje prokurator, zaś wskazanym wyżej podmiotom przysługuje, w terminie 14 dni od otrzymania odpowiedzi prokuratora, uprawnienie do przedstawienia sądowi na piśmie swojego stanowiska (art. 530 § 5 k.p.k.).

Wydanie zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji z powodu niedotrzymania warunku wskazania na uchybienie określone w art. 439 k.p.k. możliwe jest tylko w wypadku tak oczywistego zignorowania tego warunku, że wykazanie niedotrzymania go nie wymaga w ogóle ustosunkowania się do argumentacji zawartej w kasacji, bo przesądza o tym wyłącznie konfrontacja z treścią postanowień zamieszczonych w przepisach tego artykułu.

Z uzasadnienia:

„Ustanowiony dla B. J. obrońca z urzędu, po wcześniejszym przywróceniu skazanemu terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem (postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 maja 2007 r., IX Ka 200/06 – k. 1697), wniósł w dniu 27 lipca 2007 r. (k. 1706) kasację, na korzyść skazanego, od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 lipca 2006 r., IX Ka 200/06, zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 25 lutego 2005 r., II K 94/02, którym to wyrokiem B. J. skazany został – po dokonanej przez sąd od-

woławczy zmianie – za przestępstwa określone w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz w art. 586 k.s.h. na łączną karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 5 lat.

Kasacja ta, zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału IX Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w K. z dnia 31 lipca 2007 r., IX Ka 200/06 (k. 1707), została przyjęta, zaś jej odpis doręczono Prokuratorowi Okręgowemu w K. w celu złożenia odpowiedzi na kasację. Ten ostatni, w udzielonej w dniu 17 sierpnia 2007 r. odpowiedzi (k. 1716 – 1717), wniósł o pozostawienie kasacji bez rozpoznania, jako niedopuszczalnej z mocy ustawy, wskazując, że jest to kasacja na korzyść od wyroku, którym nie orzeczono bezwzględnej kary pozbawienia wolności i nie wskazano w niej na uchybienie wymienione w art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.

Zarządzeniem z dnia 2 listopada 2007 r., sygn. akt IX Ka 200/06, Prezes Sądu Okręgowego w K.:

1. uchylił z urzędu zarządzenie z dnia 31 lipca 2007 r. w przedmiocie przyjęcia kasacji złożonej od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 lipca 2006 r., wniesionej przez obrońcę skazanego B. J.,
2. na zasadzie art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 523 § 2 k.p.k. odmówił przyjęcia kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 lipca 2006 r.

W uzasadnieniu zarządzenia wskazał, że przyczyną wydania wcześniejszego zarządzenia o przyjęciu kasacji było niedopatrzenie polegające na błędnym przyjęciu, że B. J. w sprawie tej skazany został na bezwzględną karę pozbawienia wolności, podczas gdy w rzeczywistości wyrokiem Sądu Okręgowego w K. wymierzona została mu kara łączna 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na 5 lat. Ponieważ wywiedziona kasacja nie zawierała – jak to podniesiono w zaskarżonym zarządzeniu – zarzutów, o których mowa w art. 523 § 4 k.p.k., należało odmówić jej przyjęcia.

Zarządzenie powyższe zaskarżył obrońca skazanego. Zarzucając „odmowę przyjęcia kasacji, mimo że została ona wcześniej uprzednio już przyjęta, co uniemożliwia skazanemu dochodzenie swoich praw, jako osobie oskarżonej, choć właśnie kasacja zawiera szereg zarzutów, których rozpoznanie mogłoby doprowadzić do zmiany wyroku poprzez jego uchylenie i ponowne rozpoznania sprawy”, wniósł o uchylenie zaskarżonego zarządzenia i przyjęcie kasacji wniesionej na korzyść skazanego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie jest zasadne.

Wydanie w niniejszej sprawie przez Przewodniczącego Wydziału IX Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w K., na podstawie art. 530 § 1 k.p.k., zarządzenia z dnia 31 lipca 2007 r., sygn. akt IX Ka 200/06, o przyjęciu kasacji, z uwagi na jego niezaskarżalność (art. 530 § 3 k.p.k. a contrario), obligowało prezesa sądu odwoławczego do wdrożenia dalszego trybu postępowania określonego w powołanym na wstępie przepisie, a więc do doręczenia odpisów kasacji stronom oraz – po złożeniu przez prokuratora odpowiedzi na kasację i, w zależności od rodzaju tej odpowiedzi, dopełnieniu czynności, bądź przez sąd (art. 530 § 4 k.p.k.), bądź przez prokuratora (art. 530 § 5 k.p.k.), doręczenia odpisu odpowiedzi prokuratora – do niezwłocznego przesłania akt sądowi właściwemu do rozpoznania kasacji. Nawet więc dostrzeżenie przez któryś z podmiotów, któremu kasacja została doręczona, braków formalnych, powodujących niedopuszczalność kasacji, nie tylko nie uprawniało tego podmiotu do zaskarżenia przedmiotowego zarządzenia, ale też nie dawało prezesowi sądu kompetencji do reasumpcji swojej (przewodniczącego wydziału albo upoważnionego sędziego – art. 93 § 2 k.p.k.) wcześniejszej decyzji o przyjęciu kasacji. Skorygowania błędnej decyzji o przyjęciu kasacji i pozostawieniu jej bez rozpoznania może bowiem, w takiej sytuacji, dokonać wyłącznie Sąd Najwyższy w trybie art. 531 § 1 k.p.k. (S. Zabłocki w: Z. Gostyński red.: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2004, t. III, s. 579).

Wydane w niniejszej sprawie zarządzenie z dnia 2 listopada 2007 r., IX Ka 200/06, nie znajduje, co zasadnie podniósł w zażaleniu obrońca – wobec wcześniejszego przyjęcia (nawet błędnego) kasacji – żadnego umocowania w obowiązujących przepisach procedury karnej. Wprawdzie przepis art. 463 § 1 k.p.k. pozwala sądowi, na którego postanowienie złożono zażalenie (odpowiednio w odniesieniu do zarządzenia – art. 466 § 1 k.p.k.) na jego uwzględnienie, jednak w niniejszej sprawie zażalenie na zarządzenie z dnia 31 lipca 2007 r. nie zostało z powodów oczywistych (zarządzenie niezaskarżalne) złożone, a tym samym prezes sądu odwoławczego nie posiadał kompetencji do uchylecia, i to z urzędu, wcześniejszego zarządzenia z dnia 31 lipca 2007 r. w przedmiocie przyjęcia kasacji złożonej od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 lipca 2006 r., wniesionej przez obrońcę skazanego J. (pkt 1 zaskarżonego zarządzenia) i podjęcia decyzji o odmowie przyjęcia kasacji (pkt 2 wyżej wskazanego zarządzenia).

Z powołanych powodów zaskarżone zarządzenie należało uchylić.

Do rozstrzygnięcia pozostał więc rodzaj orzeczenia następczego. W tym zakresie zważyć należało na dwie okoliczności.

Po pierwsze, nie istniała możliwość przejęcia sprawy przez Sąd Najwyższy do rozpoznania, jako że nie zostały dopełnione wszystkie czynności okołokasacyjne wymagane treścią art. 530 k.p.k. – nie zostały wszak doręczone stronom, w tym oskarżonemu i jego obrońcy, odpisy odpowiedzi prokuratora na kasację. W realiach niniejszej sprawy, przesłania odpisu odpowiedzi na kasację stronom, ich obrońcom i pełnomocnikom, powinien stosownie do treści art. 530 § 5 k.p.k., dokonać właśnie prokurator. Tylko w wypadku przyjęcia kasacji, której prokurator nie uznał za oczywiście bezzasadną (uznał za oczywiście zasadną, zasadną lub bezzasadną, ale nie w stopniu oczywistym), doręczenia pisemnej odpowiedzi na kasację dokonuje sąd (art. 530 § 4 k.p.k.). Natomiast w razie uznania kasacji za oczywiście bezzasadną, a tym bardziej za niedopuszczalną (arg. a maiori ad minus), doręczenia odpisu odpowiedzi na kasację dokonuje prokurator, zaś wskazanym wyżej podmiotom przysługuje, w terminie 14 dni od otrzymania odpowiedzi prokuratora, uprawnienie do przedstawienia sądowi na piśmie swojego stanowiska (art. 530 § 5 k.p.k.). W tym stanie rzeczy, konieczne było, niezależnie od ostatecznego rozstrzygnięcia, co do dopuszczalności wniesionej w niniejszej sprawie kasacji, przekazanie sprawy prezesowi sądu odwoławczego, w celu nadania jej dalszego biegu, a to stosownie do treści art. 530 § 1 k.p.k.

Po drugie zauważyć należy, że pomimo niepodniesienia wprost w kasacji, przez obrońcę skazanego, uchybienia wymienionego w art. 439 k.p.k., kwestia niedopuszczalności tej kasacji, pomimo oczywistości zapadłego orzeczenia (kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania), a to w kontekście art. 523 § 2 k.p.k., wcale nie wydaje się tak jednoznaczna, jak to podniósł w odpowiedzi na kasację prokurator, z w ślad za nim powtórzył prezes sądu ad quem. Wydanie zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji z powodu niedotrzymania warunku wskazania na uchybienie określone w art. 439 k.p.k. możliwe jest tylko w wypadku tak oczywistego zignorowania tego warunku, że wykazanie niedotrzymania go nie wymaga w ogóle ustosunkowania się do argumentacji zawartej w kasacji, bo przesądza o tym wyłącznie konfrontacja z treścią postanowień zamieszczonych w przepisach tego artykułu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II KZ 40/05, LEX nr 152515). Tymczasem obrońca podniósł w kasacji m.in. zarzut naruszenia art. 451 k.p.k. i to wieloaspektowo, bowiem i w kontekście nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie (art. 139 § 1 k.p.k. – por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2006 r., IV KK 257/06, OSNKW–R 2006, poz. 2062), faktu przebywania w tym czasie B. J. w areszcie tymczasowym (pozbawionego wolności w innej sprawie), nie pouczeniu oskarżonego o prawie złożenia wniosku o doprowadzenie na rozprawę odwoławczą, nie sprowadzenia go na tę rozprawę i niezapewnienia na tej rozprawie udziału obrońcy. Wprawdzie więc, wprost zarzutu wystąpienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej nie wyartykułowano, jednakże in concreto, uwzględniając również dotyczące tych zagadnień orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyroki: z dnia 3 lutego 2004 r., V KK 5/04, OSNKW-R 2004, poz. 258 czy też z dnia 31 sierpnia 2005 r., V KK 58/05, OSNKW 2005, z. 11, poz. 113, ale też wyroki: z dnia 14 stycznia

2005 r., V KK 309/04, OSNKW 2005, z. 2, poz. 19, z dnia 6 kwietnia 2006 r., III KK 401/05, LEX nr 182998 i z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV KK 43/06, OSNKW-R 2006, poz. 881, czy wreszcie postanowienie z dnia 11 lipca 2006 r., II KK 361/05, LEX nr 193056), kwestia czy tego rodzaju obraza prawa w rozpatrywanym wypadku nie zaszła (choćby określona w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.), bez poczynienia głębszych rozważań w tym przedmiocie, nie może być z góry przesądzona.”

1.2.15. Racjonalizacja przepisu art. 84 § 3 k.p.k.

przepisy: art. 84 § 3 k.p.k..

hasła: obrońca

Postanowienie z dnia 27 lutego 2008 r., IV KZ 12/08

Teza:

Zgodnie z treścią art. 84 § 3 k.p.k., wówczas gdy wyznaczony z urzędu adwokat poinformuje na piśmie sąd, iż nie stwierdził podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, to brak jest przesłanek do wyznaczenia skazanemu kolejnego obrońcy z urzędu w celu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania. Zadaniem uregulowania zawartego w § 3 tego przepisu jest bowiem przeciwdziałanie podejmowaniu przez adwokatów czynności procesowych wbrew przekonaniu o ich celowości, w obawie przed postawieniem im zarzutu niedopełnienia obowiązków obrończych.

Z uzasadnienia:

„Zaskarżone zarządzenie należało utrzymać w mocy.

Poza sporem jest, że unormowanie zawarte art. 545 § 2 k.p.k. wymaga, by wniosek o wznowienie postępowania, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, był sporządzony i podpisany przez adwokata albo radcę prawnego.

Nie ulega również wątpliwości, że zgodnie z treścią art. 84 § 3 k.p.k., wówczas gdy wyznaczony z urzędu adwokat poinformuje na piśmie sąd, iż nie stwierdził podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, to brak jest przesłanek do wyznaczenia skazanemu kolejnego obrońcy z urzędu w celu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania. Zadaniem uregulowania zawartego w § 3 tego przepisu jest bowiem przeciwdziałanie podejmowaniu przez adwokatów czynności procesowych wbrew przekonaniu o ich celowości, w obawie przed postawieniem im zarzutu niedopełnienia obowiązków obrończych. Także na gruncie poprzedniego stanu prawnego, mimo braku wyraźnej regulacji tej kwestii w kodeksie postępowania karnego, przyjmowano, że obrońca wyznaczony do wykonania określonej czynności procesowej wcale nie musi jej wykonać, jeśli nie jest ona uzasadniona merytorycznie (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 czerwca 1997 r., V KZ 57/97, OSNKW 1997, z. 9-10, poz. 82 i z dnia 25 marca 1998 r., V KZ 12/98, OSNKW 1998, z. 3-4, poz. 19).

W niniejszej sprawie ustanowiono B. J. obrońcę z urzędu, celem zbadania, czy zachodzą przesłanki do sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania, ten zaś, po analizie akt sprawy, powiadomił Sąd Apelacyjny w K. o braku podstaw do wznowienia postępowania.

W tej sytuacji uznać należy, że Zastępca Przewodniczącego Wydziału II Karnego Sądu Apelacyjnego w K., wobec nieuzupełnienia w wyznaczonym terminie przez wnioskodawcę braków formalnych wniosku o wznowienie postępowania, zasadnie odmówił przyjęcia tego wniosku.”

1.2.16. Obliczanie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie uzasadnienia orzeczenia dla skazanego przebywającego w zakładzie karnym

przepisy: art. 457 § 2 k.p.k., art. 422 k.p.k.

hasła: uzasadnienie orzeczenia, doręczenie, terminy – ogólnie

Postanowienie z dnia 19 marca 2008 r., IV KZ 14/08

Teza:

Stosownie do art. 457 § 2 k.p.k. w razie utrzymania w sądzie odwoławczym zaskarżonego wyroku w mocy, przez uznanie apelacji za oczywiście bezzasadną, uzasadnienie wyroku sporządza się jedynie na wniosek strony złożony w terminie 7 dni od ogłoszenia wyroku, ale gdy oskarżony jest pozbawiony wolności i nie ma obrońcy, a nie był obecny przy ogłoszeniu wyroku, termin ten liczy się od doręczenia mu odpisu wyroku (art. 422 w zw. z art. 457 § 2 k.p.k.). Doręczenie takie powinno mieć miejsce także wówczas, gdy pozbawiony wolności i nieuczestniczący w rozprawie oskarżony miał obrońcę, ale z urzędu, gdyż obowiązki takiego obrońcy wygasają z momentem prawomocnego zakończenia postępowania. Osoba, która samowolnie opuściła zakład karany pozostaje przy tym prawnie nadal osobą pozbawioną wolności, przeto powyższy pogląd ma do niej też zastosowanie.

Z uzasadnienia:

„Zaskarżonym zarządzeniem odmówiono przyjęcia wniosku skazanego o sporządzenie i doręczenie mu uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 29 listopada 2007 r. (sygn. akt II Ka 679/07), mocą którego, uznając apelację własną oskarżonego za oczywiście bezzasadną, utrzymano w mocy wyrok Sądu Rejonowego w R. z dnia 5 maja 2006 r. (sygn. akt II K 271/06), skazujący K. B., w trybie art. 335 i 343 k.p.k., za czyn z art. 279 § 1 k.k., na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. W zarządzeniu wskazano, że wyrok sądu drugiej instancji był ogłoszony 29 listopada 2007 r., przeto termin do wystąpienia o uzasadnienie minął w dniu 6 grudnia 2007 r., a oskarżony wystąpił o pisemne uzasadnienie dopiero 9 stycznia 2008 r. W zażaleniu na to rozstrzygnięcie skarżący podniósł, że w pouczeniu, jakie otrzymał wraz z doręczonym mu odpisem wyroku, było wskazanie terminu 7 dni od otrzymania tego orzeczenia na wystąpienie o uzasadnienie, przeto wnosi też o przywrócenie mu terminu do wniesienia wniosku.

Rozpoznając to zażalenie Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Oskarżony nie uczestniczył w rozprawie odwoławczej, ale był zawiadomiony – poprzez pismo skierowane do Zakładu Karnego, w jakim był osadzony – o jej terminie, z tym, że nie doręczono mu go, gdyż – jak wynika z adnotacji ZK w Ł. – „dokonał ucieczki” z Zakładu (k. 137). W rozprawie tej uczestniczyła jednak jego obrońca z urzędu. Doręczenie odpisu wyroku sądu odwoławczego „z pouczeniem o kasacji” oskarżony pokwitował w Zakładzie Karnym w R. w dniu 18 grudnia 2007 r. (k. 149). Na samym wniosku o uzasadnienie tego orzeczenia wskazał on datę „24.12.2007 r.” (k. 150), jednak ze stempla Zakładu Karnego na kopercie, w której wniosek ów składano, a wypełnionej też pismem oskarżonego, wynika, że złożył on go do wysłania w dniu 9 stycznia 2008 r. (k. 151), zaś Sąd Okręgowy w R. otrzymał ów wniosek w dniu 10 stycznia 2008 r.

Stosownie do art. 457 § 2 k.p.k. w razie utrzymania w sądzie odwoławczym zaskarżonego wyroku w mocy, przez uznanie apelacji za oczywiście bezzasadną, uzasadnienie wyroku sporządza się jedynie na wniosek strony złożony w terminie 7 dni od ogłoszenia wyroku, ale gdy oskarżony jest pozbawiony wolności i nie ma obrońcy, a nie był obecny przy ogłoszeniu wyroku, termin ten liczy się od doręczenia mu odpisu wyroku (art. 422 w zw. z art. 457 § 2 k.p.k.). W orzecznictwie wskazuje się, że doręczenie takie powinno mieć miejsce także wówczas, gdy pozbawiony wolności i nieuczestniczący w rozprawie oskarżony miał obrońcę, ale z urzędu, gdyż obowiązki takiego obrońcy wygasają z momentem prawomocnego zakończenia postępowania (art. 84 § 2 k.p.k.), czyli – jak w tej sprawie – po ogłoszeniu wyroku sądu odwoławczego (zob. postanowienie SN z dnia 28 marca

2003 r., III KZ 71/02, OSNKW 5–6/2003, poz. 58, postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2007 r., IV KZ 36/07, OSNKW 2008, nr 1, poz. 4). Osoba, która samowolnie opuściła zakład karany pozostaje przy tym prawnie nadal osobą pozbawioną wolności, przeto powyższy pogląd ma do niej też zastosowanie. Wprawdzie na gruncie art. 524 § 1 k.p.k., odnośnie do terminów związanych z wnoszeniem kasacji, zakłada się, iż uprzednio strona w terminie 7 dni „od ogłoszenia wyroku” sądu odwoławczego powinna wystąpić o doręczenie jej orzeczenia wraz z uzasadnieniem, ale przy jego interpretacji należy uwzględnić późniejsze, bo pochodzące z 2003 r., rozwiązanie zawarte we wskazanym § 2 art. 457 k.p.k., jako że dotyczy ono sytuacji, gdy uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego nie sporządza się z urzędu, kiedy to strona żąda tylko jego doręczenia, lecz sporządzane jest ono jedynie na jej uprzedni wniosek, który dotyczy także doręczenia takiego uzasadnienia. Konkludując, w wypadku, gdy oskarżony jest pozbawiony wolności i nie uczestniczył w rozprawie odwoławczej, a nie ma on obrońcy, zaś sąd odwoławczy utrzymuje zaskarżony wyrok w mocy uznając jego apelację za oczywiście bezzasadną, 7-dniowy termin, o jakim mowa w art. 524 § 1 zdanie drugie k.p.k., winien być liczony nie od ogłoszenia takiego wyroku, lecz z uwzględnieniem art. 457 § 2 i przywołanego tam art. 422 k.p.k., a więc od daty doręczenia oskarżonemu odpisu wyroku, chodzi tu bowiem, nie o wniosek o doręczenie tylko uzasadnienia, sporządzanego z urzędu, lecz o wniosek o samo uzasadnienie orzeczenia, które sporządza się wówczas tylko na żądanie strony i dodatkowo także o doręczenie go wnioskodawcy. W niniejszej sprawie zatem oskarżony miał prawo wystąpić o uzasadnienie wyroku i doręczenie mu owego uzasadnienia w terminie 7 dni od doręczenia mu odpisu orzeczenia, a nie – jak twierdzi się w uzasadnieniu zaskarżonego zarządzenia – w terminie liczonym od ogłoszenia wyroku sądu odwoławczego.

Rzecz wszak w tym, że jak wskazano oskarżony pokwitował odpis wyroku w dniu 18 grudnia 2007 r., przeto termin, o jakim wyżej była mowa – z uwzględnieniem Świąt Bożego Narodzenia – upływał w dniu 27 grudnia 2007 r. Oskarżony wpisał wprawdzie na samym piśmie stanowiącym wniosek o uzasadnienie wyroku datę 24 grudnia 2007 r., jednak na wypełnionej także przez niego kopercie (strona adresowa i dane nadawcy), w której przesyłano ów wniosek do Sądu, figuruje stempel Zakładu Karnego z datą 9 stycznia 2008 r., co oznacza 13-dniowe opóźnienie wobec wymaganego przez kodeks terminu. Skarżący w ogóle nie wypowiada się w tej materii, a nic nie wskazuje, aby to z przyczyn leżących po stronie administracji Zakładu Karnego doszło do aż takiego opóźnienia. Nie uzasadnia tego także fakt, że bezpośrednio po dacie 24 grudnia następowały wspomniane Świąta Bożego Narodzenia, jako że trwają one tylko dwa dni. Zauważyć zaś należy, że zażalenie skazanego, będące przedmiotem tego postępowania, nosi datę 4 lutego 2008 r., a stempel Zakładu Karnego na kopercie, w której je przekazano sądowi (także wypełnionej pismem oskarżonego) ma także taką samą datę (k. 157 – 158), co dodatkowo wskazuje na prawidłowe działania administracji Zakładu Karnego w zakresie przekazywania pism pochodzących od osób osadzonych. Sam skarżący nie podaje przy tym żadnego powodu, który by usprawiedliwiał tak długie czasowe uchybienie przez niego terminowi do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku. Tym samym samo zarządzenie o odmowie przyjęcia tego wniosku jest trafne, choć jego uzasadnienie nie w pełni prawidłowe, zaś skarżący nie wykazał, aby było ono niezasadne ani aby uchybienie terminowi, którego przywrócenia dochodzi, nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych.”

1.2.17. Znamiona przestępstwa z art. 191 § 2 k.k.

przepisy: art. 191 § 2 k.k.

hasła: przestępstwa przeciwko wolności – groźba karalna

Postanowienie z dnia 17 marca 2008 r., V KK 11/08

Teza:

Przestępstwo stypizowane w art. 191 § 2 k.k. ma miejsce, gdy dążenie sprawcy jest zgodne z prawem. Sprawca wymuszający zwrot świadczenia działa w takim celu ze świadomością, iż na podstawie obowiązującego prawa przysługuje mu wierzytelność, a więc że dłużnik jest zobowiązany do świadczenia. Wierzytelności, o których mowa w komentowanym przepisie, nie dotyczą bliżej nieokreślonych, tajemniczych rozliczeń związanych z działalnością przestępczą określonych osób, lecz udokumentowanych prawnych należności, których istnienie wiąże się z określonymi zobowiązaniami prawa cywilnego. Skoro skazani domagali się od pokrzywdzonego wydania zabranych im wcześniej narkotyków, które co prawda były uprzednio w ich posiadaniu, ale przecież nielegalnym (stanowiło to wręcz czyn przestępny), to żadną miarą nie wolno było ich dążenia uznać za prawnie dopuszczalne.

Z uzasadnienia:

„Przestępstwo stypizowane w art. 191 § 2 k.k. ma miejsce, gdy dążenie sprawcy jest zgodne z prawem. Chodzi o to, że sprawca wymuszający zwrot świadczenia działa w takim celu ze świadomością, iż na podstawie obowiązującego prawa przysługuje mu wierzytelność, a więc że dłużnik jest zobowiązany do świadczenia (zob. wyrok SN z 8 grudnia 2004 r., V KK 282/04, Prok. i Pr. 2005, nr 5, poz. 2). Podkreśla się w judykaturze, że wierzytelności, o których mowa w komentowanym przepisie, nie dotyczą bliżej nieokreślonych, tajemniczych rozliczeń związanych z działalnością przestępczą określonych osób, lecz udokumentowanych prawnych należności, których istnienie wiąże się z określonymi zobowiązaniami prawa cywilnego (zob. wyrok SA w Katowicach z 10 stycznia 2002 r., AKa 340/01, KZS 2002, z. 4). W wypadku, gdy świadczenie jest nienależne, wchodzi w grę przestępstwo przeciwko mieniu (zob. wyrok SA w Białymstoku z 20 kwietnia 2000 r., AKa 22/00, OSAB 2000, z. 2). Przechodząc do konkretnej sprawy trzeba powiedzieć: skoro skazani domagali się od pokrzywdzonego wydania zabranych im wcześniej narkotyków, które co prawda były uprzednio w ich posiadaniu, ale przecież nielegalnym (stanowiło to wręcz czyn przestępny), to żadną miarą nie wolno było ich dążenia uznać za prawnie dopuszczalne.

Po drugie – ani z opisu czynu dokonanego na szkodę T. W., ani z treści uzasadnień wyroków nie wynikało, aby za doprowadzenie pokrzywdzonego do rozporządzenia mieniem w rozumieniu art. 282 k.k. uznano dobrowolne przekazanie narkotyków M. O. na początku zdarzenia. Bez wątpliwości natomiast przedmiotem przestępstwa były środki odurzające w postaci ok. 30 tabletek tzw. extasy i 30 g amfetaminy, które pokrzywdzony posiadał w domu i które wydał K. S. wskutek gróźb pozabawienia życia i ugodzenia nożem w nogę. Trzeba naturalnie przyznać, że opisy przypisanych skazanym czynów były zbyt enigmatyczne. W realiach niniejszej sprawy trudno było jednak owe uchyczenia uznać za mogące mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia.”

1.2.18. Zaniechanie przez oskarżyciela posiłkowego udziału w rozprawie jako rezygnacja z pouczenia o środkach zaskarżenia

przepisy: art. 117 k.p.k.

hasła: oskarżyciel posiłkowy

Postanowienie z dnia 17 marca 2008 r., V KZ 10/08

Teza:

Nie można powoływać się na pogwałcenie prawa strony w sytuacji gdy strona świadomie i z własnego wyboru nie korzysta z tych form umożliwiających realizację tego prawa, które zostały mu udostępnione.

Oskarżyciel posiłkowy będąc zawiadomiony o terminie rozprawy apelacyjnej, w rozprawie tej nie wziął udziału. Tak więc z własnej woli zrezygnował z uzyskania pouczenia jakie kroki winien podjąć dla ewentualnego zainicjowania postępowania kasacyjnego.

Z uzasadnienia:

„Wyrokiem z dnia 7 sierpnia 2007 r., sygn. IV Ka 516/07 Sąd Okręgowy w G. utrzymał w mocy zaskarżony przez oskarżyciela posiłkowego wyrok Sądu Rejonowego w S., w którym W. S. K. uniewinniony został od stawianego mu zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 190 § 1 k.k.

W protokole rozprawy apelacyjnej figuruje zapis, że przewodniczący po ogłoszeniu wyroku pouczył strony, że wyrok jest prawomocny, a jego uzasadnienie zostanie sporządzone w terminie 14 dni.

Oskarżyciel posiłkowy wniosku o doręczenie mu wyroku nie złożył, natomiast w dniu 26 września 2007 r. wniósł o wyznaczenie mu pełnomocnika „w osobie adwokata”.

Pełnomocnik – adwokat N. J. w dniu 8 stycznia 2008 r. składa wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, ale w swoim wystąpieniu nie podaje żadnych argumentów uzasadniających przyczyny, dla których oskarżyciel posiłkowy uchybił termin do złożenia takiego wniosku. Dopiero w zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego w G. pełnomocnik wysuwa tezę, że oskarżyciel „nie był pouczony o formalnych przesłankach wniesienia kasacji”. Rzecz jednak w tym, że nie można powoływać się na pogwałcenie prawa strony w sytuacji, gdy strona świadomie i z własnego wyboru nie korzysta z tych form umożliwiających realizację tego prawa, które zostały mu udostępnione (por. SN z 6 czerwca 2001 r. – III KKN 96/01 – OSNKW 11-12/2001).

W tej sprawie oskarżyciel posiłkowy będąc zawiadomiony o terminie rozprawy apelacyjnej, w rozprawie tej nie wziął udziału. Tak więc z własnej woli zrezygnował z uzyskania pouczenia jakie kroki winien podjąć dla ewentualnego zainicjowania postępowania kasacyjnego.

W takiej sytuacji wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem słusznie przez Sąd Okręgowy w G. został oddalony. Tym samym zażalenie pełnomocnika nie mogło być uwzględnione.”

1.3. Orzecznictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

1.3.1. Zabezpieczenie majątkowe na mieniu objętym wspólnością majątkową małżonków

przepisy: art. 291 § 1 k.p.k.

hasła: zabezpieczenie majątkowe

Postanowienie z dnia 27 lutego 2008 r., WZ 4/08

Teza:

Zabezpieczenie majątkowe, o którym mowa w art. 291 § 1 k.p.k. może być dokonane na mieniu objętym wspólnością majątkową małżonków.

Z uzasadnienia:

„Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie ze swoim postanowieniem zawartym w protokole z posiedzenia odbytego w dniu 27 lutego 2008 r. Sąd Najwyższy oba zażalenia obrońcy rozpoznał łącznie.

Zabezpieczenie majątkowe jest środkiem przymusu procesowego, którego celem jest zagwarantowanie możliwości wykonania kar i środków karnych o charakterze majątkowym, które mogą być orzeczone w przyszłym wyroku, lub zasądzonych roszczeń cywilnych. Zabezpieczenie mienia oskarżonego uniemożliwia jego sprzedanie, ukrycie, zniszczenie, czy też pozbycia się go w inny sposób, a to pozwala na właściwą realizację celów, o których była mowa.

Ustalając rozmiar owego zabezpieczenia stosujący je powinien brać pod uwagę przede wszystkim potencjalną wysokość grzywny, jaka może być wymierzona sprawcy, zakres obowiązku naprawienia szkody i przepadku korzyści uzyskanej z popełnienia przestępstwa. Należy też uwzględnić dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe (art. 33 § 3 k.k.).

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że zarzut zbyt wysokiego zabezpieczenia nie jest uzasadniony, bowiem – jak wynika z aktu oskarżenia – łączna wartość przywłaszczzonego przez oskarżonego mienia i przyjęte korzyści majątkowe przewyższają kwotę 700 tys. zł.

Wbrew zastrzeżeniom obrońcy oskarżonego zabezpieczenie majątkowe, o którym mowa w art. 291 § 1 k.p.k. może być dokonane na mieniu objętym wspólnością majątkową małżonków.

Prima facie mogłoby się wydawać, że sytuacja taka nie jest dopuszczalna, bowiem z treści art. 291 § 1 k.p.k. wynika, że zabezpieczenie majątkowe ma następować „na mieniu oskarżonego „Z drugiej jednak strony powołany przepis nie ogranicza przedmiotu zabezpieczenia jedynie do mienia będącego w wyłącznym władaniu oskarżonego. Użycie w nim ogólnego sformułowania, iż zabezpieczenie następuje na mieniu oskarżonego, zezwala więc na zabezpieczenie mienia, wobec którego prawo własności przysługuje oskarżonemu tylko w części lub łącznie z innymi osobami (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1980 r., sygn. akt IV CR 86/80 OSNCP 1980, nr 12, poz. 236; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 czerwca 2005 r., sygn. akt II AKz 234/05 Prok. i Pr. 2006, nr 2, poz. 38) oraz Kodeks postępowania karnego Tom I pod red. P. Hofmańskiego, Warszawa 1999, s. 1062), czy J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, Kodeks postępowania karnego, T. I, Warszawa 1998, s. 794.

Może to być zatem również mienie objęte ustawową wspólnością majątkową małżonków. Pogląd, że zabezpieczenie jest dopuszczalne na mieniu wspólnym małżonków, zdaniem Sądu Najwyższego, wspiera też treść art. 743¹ § 1 k.p.c., który stanowi, że „Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do podjęcia czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego”. Przyjmuje się, że celem wprowadzenia tego przepisu (nowela z dnia 5 lutego 2005 r. Dz. U. 172, poz. 1804) było poszerzenie możliwości wykonania postanowień o zabezpieczeniu wobec osób pozostających w związku małżeńskim oraz zapewnienie większej skuteczności udzielanego przez sąd zabezpieczenia (szerzej patrz D. Zawistowski, Oficyna 2007, komentarz do art. 743¹ k.p.c. System Informacji Prawnej Lex <<Lex Omega>> 06/2008).

Należy dodać, że wspomniany przepis przewiduje ochronę małżonka przez możliwość złożenia sprzeciwu (art. 734¹ § 2 k.p.c.) albo w drodze powództwa o zwolnienie zajętych przedmiotów od egzekucji (art. 841 k.p.c.) oraz przypomnieć, że wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu nie prowadzi automatycznie do utraty prawa własności mienia, a jedynie ogranicza swobodne nim dysponowanie.”

1.4. Zagadnienia prawne

(opracował: Michał Hudzik)

1.4.1. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym

przepisy: art. 35 § 1 k.p.k., art. 35 § 3 k.p.k., art. 426 § 2 k.p.k.

hasła: właściwość miejscowa

Pytanie prawne Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku, **I KZP 2/08**

„Czy postanowienie sądu rejonowego o przekazaniu według właściwości miejscowej sprawy zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego jest orzeczeniem sądu odwoławczego w rozumieniu art. 426 § 2 k.p.k., a jeżeli tak, to, czy na takie postanowienie sądu rejonowego służy zażalenie do przelozonego sądu okręgowego?”

Termin rozstrzygnięcia:

28 kwietnia 2008 r., sala C, godz. 9.00

1.4.2. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym

przepisy: art. 35 § 1 k.p.k., art. 35 § 3 k.p.k., art. 426 § 2 k.p.k.

hasła: właściwość miejscowa

Pytanie prawne Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku, **I KZP 3/08**

„Czy postanowienie sądu rejonowego o przekazaniu według właściwości miejscowej sprawy zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego jest orzeczeniem sądu odwoławczego w rozumieniu art. 426 § 2 k.p.k., a jeżeli tak, to, czy na takie postanowienie sądu rejonowego służy zażalenie do przelozonego sądu okręgowego?”

Termin rozstrzygnięcia:

28 kwietnia 2008 r., sala C, godz. 9.30

1.4.3. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym

przepisy: art. 35 § 1 k.p.k., art. 35 § 3 k.p.k., art. 426 § 2 k.p.k.

hasła: właściwość miejscowa

Pytanie prawne Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku, **I KZP 4/08**

„Czy postanowienie sądu rejonowego o przekazaniu według właściwości miejscowej sprawy zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego jest orzeczeniem sądu odwoławczego w rozumieniu art. 426 § 2 k.p.k., a jeżeli tak, to, czy na takie postanowienie sądu rejonowego służy zażalenie do przelozonego sądu okręgowego?”

wawczego jest orzeczeniem sądu odwoławczego w rozumieniu art. 426 § 2 k.p.k., a jeżeli tak, to, czy na takie postanowienie sądu rejonowego służy zażalenie do przelozonego sądu okręgowego?”

Termin rozstrzygnięcia:

28 kwietnia 2008 r., sala C, godz. 10.00

1.4.4. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym

przepisy: art. 35 § 1 k.p.k., art. 35 § 3 k.p.k., art. 426 § 2 k.p.k.

hasła: właściwość miejscowa

Pytanie prawne Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku, **I KZP 5/08**

„Czy postanowienie sądu rejonowego o przekazaniu według właściwości miejscowej sprawy zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego jest orzeczeniem sądu odwoławczego w rozumieniu art. 426 § 2 k.p.k., a jeżeli tak, to, czy na takie postanowienie sądu rejonowego służy zażalenie do przelozonego sądu okręgowego?”

Termin rozstrzygnięcia:

28 kwietnia 2008 r., sala C, godz. 10.30

1.4.5. Zakres pojęcia „szkoda” w rozumieniu art. 46 § 1 k.k.

przepisy: art. 46 § 1 k.k., art. 52 § 1 k.p.k., art. 445 § 3 k.c.

hasła: środki karne – obowiązek naprawienia szkody; pokrzywdzony

Pytanie prawne Sądu Okręgowego w Tarnowie, **I KZP 6/08**

1. Czy szkoda, o której mowa w art. 46 § 1 k.k. obejmuje wyłącznie krzywdę osoby bezpośrednio pokrzywdzonej przestępstwem (ofiary) czy również krzywdę osób jej najbliższych doznaną w związku z jej śmiercią jako następstwem przestępstwa?
2. W przypadku uznania, że do uzyskania zadośćuczynienia uprawniona jest jedynie ofiara przestępstwa, czy roszczenie to przechodzi na osoby najbliższe (strony zastępcze – art. 52 § 1 k.p.k.) niezależnie od ograniczeń z art. 445 § 3 k.c.?”

Termin rozstrzygnięcia:

28 kwietnia 2008 r., sala C, godz. 11.30

1.4.6. Zmiana właściwości rzeczowej sądu rejonowego i sądu okręgowego

przepisy: ustawa z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 64, poz. 432 ze zm.), art. 25 k.p.k.

hasła: właściwość rzeczowa

Pytanie prawne Sądu Okręgowego w Szczecinie, **I KZP 7/08**

„Czy zasada petryfikacji własności rzeczowej sądów rejonowych w sprawach o czyny, o które została z dniem 12 lipca 2007 r. poszerzona własność rzeczowa sądów okręgowych, obejmuje także sprawy, w których akt oskarżenia został wniesiony przed 12 lipca 2007 r. i przed tym dniem nie został rozpoczęty przewód sądowy?”

Termin rozstrzygnięcia:

1.4.7. Odpowiedzialność karna za dalszy obrót towarem opatrzonym podrobionym znakiem towarowym

przepisy: art. 291 k.k., art. 292 k.k., art. 305 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.) o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 64, poz. 432)

hasła: paserstwo (zob. przestępstwa przeciwko mieniu – paserstwo); przestępstwa przeciwko mieniu – paserstwo (zob. paserstwo)

Pytanie prawne Sądu Okręgowego w Poznaniu, **I KZP 8/08**, przekazane do rozpoznania składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

„Czy z faktu nieuwzględnienia przez ustawodawcę w art. 305 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.) – Prawo własności przemysłowej w brzmieniu sprzed nowelizacji z dnia 31 sierpnia 2007r. (Dz. U. Nr 136, poz. 958) typu czynu zabronionego penalizującego działanie osób, które towar opatrzony podrobionymi znakami towarowymi po uprzednim nabyciu – oferują do kolejnej, następczej sprzedaży należy wnioskować, że wolą ustawodawcy było pozostawienie tego rodzaju zachowań bezkarnymi, czy też możliwym jest analiza takich czynów pod kątem wypełnienia znamion przestępstwa paserstwa określonego normą 291 k.k. lub 292 k.k.?”

Termin rozstrzygnięcia:

1.4.8. Odpowiedzialność karna za czyny stypizowane w Prawie bankowym

przepisy: art. 171 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.)

hasła: pozakodeksowe przepisy karne

Pytanie prawne Sądu Okręgowego w Poznaniu, **I KZP 9/08**

„Czy zabieg legislacyjny polegający na umiejscowieniu przez ustawodawcę w art. 171 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.) znaku interpunkcyjnego w postaci przecinka po słowie <ustawie>, a przed słowem <używa>, oznacza, że użyte w tym przepisie sformułowanie <wbrew warunkom określonym w ustawie> odnosi się do użytego wcześniej wyrażenia: <kto, prowadząc działalność gospodarczą>, czy też do dalszej części tegoż przepisu następującego po tymże przecin-

ku, tj. do wyrażenia: <używa w nazwie jednostki organizacyjnej niebędącej bankiem lub do określenia jej działalności lub reklamy wyrazów ‘bank’ lub ‘kasa’>, a w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi na pierwszą z postulowanych wersji: jak należy rozumieć użyte przez ustawodawcę wyrażenie <w ustawie> – czy jako w akcie prawnym rangi ustawy w ogólności, czy też w tej konkretnej ustawie, tj. ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.)?”

Termin rozstrzygnięcia:

1.4.9. Relacja pojęć „gwałt na osobie” i „przemoc” w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń

przepisy: art. 280 k.k., art. 130 § 3 k.w.

hasła: przemoc; rozbój (zob. przestępstwa przeciwko mieniu – rozbój); przestępstwa przeciwko mieniu – rozbój (zob. rozbój)

Pytanie prawne Sądu Najwyższego, **I KZP 10/08**, przekazane do rozpoznania składowi siedmiu sędziów

„Czy zakresy znaczeniowe pojęć «przemoc» użytego w art. 280 § 1 k.k. oraz «gwałt na osobie» użytego w art. 130 § 3 k.w. są tożsame?”

Termin rozstrzygnięcia:

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

(opr. Leszek Ziomek, asystent w Izbie Karnej SN)

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

2.2.1. Pytanie prawne Sądu Rejonowego w Opolu II Wydział Karny dotyczące orzekania przypadku przedmiotów tytułem środka zabezpieczającego w postępowaniu karnoskarbowym (sygn. akt P 26/06).

W dniu 15 kwietnia 2008 r. o godz. 13.00 Trybunał Konstytucyjny rozpozna pytanie prawne Sądu Rejonowego w Opolu II Wydział Karny dotyczące zgodności art. 137 § 3 oraz art. 138 § 6 w zw. z art. 47 § 4 ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, w brzmieniu nadanym mu ustawą z dnia 28 lipca 2005 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw, obowiązującym od dnia 17 grudnia 2005 r., z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Rozprawie będzie przewodniczył sędzia TK Teresa Liszcz, a sprawozdawcą będzie sędzia TK Maria Gintowt-Jankowicz.

3. Legislacja

(opr. Anna Błachnio-Parzych, Sławomir Żółtek, asystenci w Izbie Karnej SN)

3.1. Akty normatywne dotyczące prawa karnego

3.1.2. Wchodzą w życie:

- **W dniu 27 marca 2008 r.** – Ustawa z dnia 29 lutego 2008 r. o zmianie ustawy o lekarzu sądowym (Dz. U. Nr 51, poz. 293)

Pełny tekst: <http://www.lex.com.pl/serwis/du/2008/0293.htm>

W ustawie o lekarzu sądowym dodany został art. 28a, który stanowi m.in., że w okresie do dnia 31 grudnia 2008 r. lekarzem sądowym w rozumieniu tej ustawy jest również inny lekarz dopuszczony przez prezesa sądu okręgowego do wykonywania czynności lekarza sądowego.

- **W dniu 11 kwietnia 2008 r.** – Ustawa z dnia 29 lutego 2008 r. o zmianie ustawy o organizacji niektórych rynków rolnych oraz ustawy o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego (Dz. U. Nr 52, poz. 303)

Pełny tekst: <http://www.lex.com.pl/serwis/du/2008/0303.htm>

W art. 2 pkt 16 wprowadzono zmiany do art. 40 ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 11, poz. 70). Przepis ten dotyczy wykroczeń związanych z przedmiotem tej ustawy.

3.2. Prace legislacyjne rządu

Rząd rozpatrzył projekt ustawy o zmianie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, przedłożony przez ministra sprawiedliwości.

Najważniejsza zmiana proponowanej nowelizacji przewiduje, że ustawa o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego wejdzie w życie 1 września 2009 r. Dotychczas zakładano, że ustawa ta zacznie obowiązywać 1 lipca 2008 r. Zmiana terminu *vacatio legis* związana jest z potrzebą wyłonienia firmy odpowiedzialnej za dozór skazanych (tzw. podmiotu dozoru). Niezbędny jest również czas na przygotowanie infrastruktury technicznej, potrzebnej do kontrolowania skazanych odbywających karę w systemie dozoru elektronicznego.

3.3. Prace legislacyjne Sejmu i Senatu RP

3.3.1. Sejm

3.3.1.1. Nowe projekty

- **Do Sejmu wpłynął rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych**
(tekst wraz z uzasadnieniem: <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/332.htm>)
-

3.3.1.2. Posiedzenia plenarne

- **Na posiedzeniu w dniach 27 marca ogłoszono sprawozdanie Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych o senackim projekcie ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw**
(tekst ustawy wraz z uzasadnieniem: <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/268.htm>)
 - **Na posiedzeniu w dniach 28 marca przeprowadzono pierwsze czytanie senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny**
(tekst ustawy wraz z uzasadnieniem: <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/260.htm>)
-

3.3.1.3. Prace komisji sejmowych

- **18 marca 2008 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka /SPC/** wysłuchała informacji w sprawach zwolnień z aresztu osób podejrzanych o najcięższe przestępstwa, przedstawionych przez prokuratora krajowego – Marka Staszaka. Posiedzenie zostało zwołane w trybie art. 152 ust. 2 regulaminu Sejmu na wniosek grupy posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość.

Na wstępie, Komisja odrzuciła wniosek posłów Klubu PiS o rozszerzenie porządku dziennego posiedzenia o udzielenie informacji przez Ministra Sprawiedliwości dotyczącej przebiegu postępowań w sprawie korupcji w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w kontekście wpływu, jaki na ich bieg mogą mieć publikacje prasowe. Prokurator krótko przedstawił przebieg postępowań będących przedmiotem zainteresowania posłów (m. in. sprawa Marka Dochnała, tzw. „zarządu Pruszkowa” czy tzw. „młodego Pruszkowa”). W dyskusji posłowie zwracali m.in. uwagę na problem stosowania tymczasowego aresztowania i przewlekłości postępowań karnych. Pytali także o wykorzystywanie przez Ministra Sprawiedliwości instytucji administracyjnego nadzoru nad sądownictwem, podkreślając, iż nie chodzi o ingerencję w niezawisłość sędziowską, a o monitorowanie przebiegu postępowania. Poseł Stanisław Chmielewski (PO) zwrócił się do prezydium Komisji o zwołanie, jeszcze w tym półroczu, posiedzenia na którym omówiona zostałaby informacja w sprawie stosowania tymczasowego aresztowania przygotowana przez Ministra Sprawiedliwości.

- **28 marca 2008 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka /SPC/** przeprowadziła pierwsze czytanie i rozpatrzyła rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych (druk nr 332). Uzasadnienie projektu przedstawił podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości - Zbigniew Wrona. Projekt ma na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej. Dotyczy on implementacji dyrektywy Rady nr 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r., poprzez ograniczenie możliwości dochodzenia kompensaty tylko do przestępstw popełnionych po 30 czerwca 2005 r. Komisja przyjęła sprawozdanie w brzmieniu przedłożenia. Sprawozdawca – poseł Jerzy Kozdroń (PO).
-

3.3.2. Senat

3.3.2.1. Posiedzenia plenarne

3.3.2.2. Prace komisji senackich

6. Przegląd książek i czasopism

(opr. Leszek Ziomek, asystent w Izbie Karnej SN)

6.1. Przegląd książek

- ▶ *K. Pospiszył*: Przepęstwa seksualne, Warszawa 2008, s. 224
- ▶ *W. Mądrzejowski*: Przepępczość zorganizowana. System zwalczania, Warszawa 2008, s. 144
- ▶ *B. Sygit*: Historia prawa kryminalnego, Toruń 2007, s. 520

6.2. Przegląd czasopism

- **Europejski Przegląd Sądowy 2008 Nr 3**

- ▶ *T. Ostropolski*: Prawo karne domeną Wspólnoty? – glosa do wyroku ETS z 23 października 2007 r. w sprawie C-440/05 Komisja przeciwko Radzie